

Българин

БРОЙ 2 | 2017

ЦЕНА – 30 кč

Микулчице - средище на култура и духовност

България е там, където се говори български език

На гости в Българското посолство в Прага

Маестро Хосен и духът на Паганини

Рецептата за любов на Иван Вазов

155 години от рождението на проф. Иван Д. Шишманов

Моят Храбал

Прага – сърцето на народите 2017

Българска сватба - Ансамбъл за автентичен фолклор с. Тополи, Варненска област

Нюград, Унгария

„Виенок“, Словакия

Скъпи читатели,

Лятото вече се е разпротряло пред нас, горещите плажове и прохладните планини ни очакват с отворени обятия. Преди да се потопите в тях обаче, имате прекрасната възможност да разгърнете и прочетете летния брой на списание „Българи“, който крие много интересни статии и репортажи.

В този брой преобладават темите, свързани с българските ни корени, с нашето слово, език и литература. И това не е случайно – всяка година през месец май почитаме паметта на Светите равноапостоли Кирил и Методий и честваме Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. По този повод даваме думата на учителката по български език и литература от БСУ „Д-р Петър Берон“ в Прага Снежана Такова да ни разкрие перипетиите, трудностите и радостите, свързани с учителската професия. Вече две десетилетия тя учи неуморно своите възпитаници „да знаят своя род и език“ и да обичат книгите. Как четенето успява да озари детските лица и да се превърне в забава, и как малките човечета могат да се срещнат с Библиотеката ни разказва Златна Костова. В прекрасния свят на българската

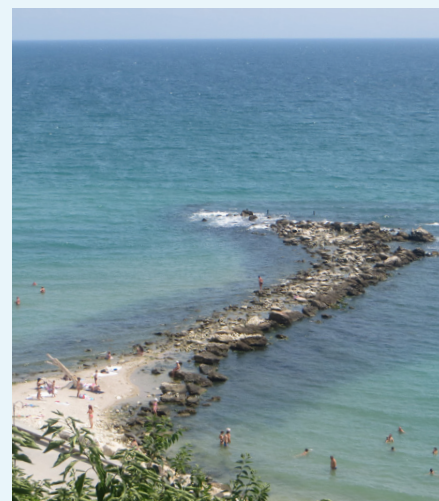
литература ни пренася известната писателка Здравка Евтимова с разказа си „Ще те чакам след нощния влак“. Преводът на чешки, който публикуваме, е дело на студентката Яна Георгиева от Карловия университет, спечелила първо място на конкурса „България в дланта ми“. В списанието ще намерите репортажи от събития, свързани с честванията на Св.Св. Кирил и Методий в Прага и в Микулчице, с края на учебната година, с традиционния фестивал „Прага – сърцето на народите“. Вълнуваща и изпълнена с преклонение е ежегодната церемония по поднасяне на венци пред паметниците на загиналите по време на Втората световна война на Олшанските гробища в Прага, където отдаваме почит и на загиналите в Пражкото въстание българи. За магията на словото на своя любим чешки писател Бохумил Храбал ни разказва преводачът Васил Самоковлиев. Ще имате възможност да се докоснете до личния свят на Иван Вазов и до забележителните жени, оставили ярка следа в живота му, както и до дейността на големия литератор и фолклорист проф. Иван Шишманов. Пред вас ще се разкрие и светът на известния български цигулар Марио Хосен, влел част от духа си в своята

любима стара дама – цигулката. Репортаж с дъх на страховити тропици и тигрови комари, гарниран с приятно чувство за хумор, ни е изпратил от Куба нашия писател и постоянен кореспондент Стефан Кисьов.

Каним ви също на гости в Българското посолство в Прага, което отваря дверите си, за да ни разкрие своята аристократична атмосфера. Опитаме се поне отчасти да вдигнем воала от неговата скрита във вековете история.

На всички вас желая едно незабравимо лято, изпълнено с много слънце, пеещи фонтани и свеж морски бриз!

Мария Захариева

Съдържание:

Българската общност 4-9

България е там, където се говори български език / Празнуваме 24 май / Празник на буквите в БСУ“Д-р П. Берон“ / “Богатството на моя роден край“ / Съботно-неделно училище „Възраждане“

Българо-чешки връзки 10-16

Моят Храбал / Ще те чакам след нощния влак / Vidu na tebe čekam, až přijede noční vlak / Церемония по поднасяне на венци и цветя на Олшанските гробища

Интересно 17-19

На гости в Българското посолство в Прага

Култура 20 - 31

Микулчице-средище на култура и духовност / Най-голямата любов за Иван Вазов идва на 55 / Рецептата за любов на Иван Вазов / Маестро Хосен и духът на Паганини „Художниците, пътят, посоката...“ в БКИ / ЛЕДА, която чете приказки / Концерт по случай 24 май в Българското посолство в Прага / Прага – сърцето на народите 2017

Годишнини 32-34

155 години от рождението на проф. Иван Д. Шишманов

Накратко 35

Пътешествия и разходки 36-37

Страховитите тропици

На корицата: Тържествено честване на празника на Св. Св. Кирил и Методий в Микулчице, 13.06.2017. Снимка: Здравка Славова

Снимки на стр.2 : архив на сдружение „Лимбора“

България е там, където се говори български език

Снежана Таскова

Снежана Таскова е учител по български език и литература в БСУ „Д-р Петър Берон“ в Прага. Тя почти две десетилетия изпълнява своята мисия в Прага - да учи възпитаниците си да обичат и пазят българския език и култура в чужда за тях езикова среда.

Усмивната, грижовна и разбираща, Снежана Таскова е обичан преподавател и любим класен ръководител. Неслучайно разговарям с нея през прекрасния и най-духовен за всички българи месец май, в който почитаме паметта на Светите равноапостоли Кирил и Методий и честваме Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. На този обичан празник тя се сбогува със своите успешно дипломирали се абитуриенти и им пожела щастие и попътен вятър в живота.

Снежана, кога реши да станеш учител? Семейната среда оказва ли влияние върху избора ти на професия?

Като ученичка не бях съвсем наясно каква професия ще избира - исках да стана лекар или учител. Надделя желанието да стана учител. Респектът и страхопочитанието,

които съм изпитвала към учителите, бяха решаващи, те са нещото, което и до днес ме кара да изразявам уважението си при среща с мой преподавател, или когато спомените ме завладеят.

Разбира се, и семейството ми оказва влияние, защото майка ми е начална учителка и виждайки как тя всеки ден посвещава на учениците си, как обмисля всеки урок, с какво желание подготвя всяко училищно тържество, как децата я гледат с онзи чуден блясък в очите, готови „да полетят“ накъдето ги поведе, реших че няма по-благородна професия от учителската и тогава изборът бе направен.

Защо избра да се посветиш на българския език и литературата? Какво мотивира и стимулира един учител по литература?

Още от детските си години обичах да чета книги и да ги разказвам след това на моите близки или на приятелките си. След това открих, че обичам да пиша есета (тогава този жанр не беше толкова популярен в училище) - думите сами идваха, редяха се в пъстра палитра и се получаваха много емоционални творения, а и учителите ме поощряваха. Участвах в олимпиади по литература и печелех награди.

Имах много добра учителка по литература в гимназията. Тя ни научи на самостоятелност и на творчество. Може би това бе решаващото, за да избира българския език и главно литературата.

Когато станах преподавател по литература, вече знаех че това е моето призвание.

А това, което ме мотивира да работя е мисълта, че мога да въздействам върху изграждането на личности, върху формирането на техния морал и ценности. Да науча учениците си да четат, да анализират, да бъдат креативни.

И когато един ден разбереш, че твой ученик е постигнал мечтите си, че е успял в живота, няма по-голямо удовлетворение от това, че и ти си бил

частица от този дълго извървян път.

Кои са писателите и поетите, които най-много обичаш да преподаваш? Литературата е една безкрайна неизчерпаема съкровищница, която ни прави по-мъдри и по-добри. Обичам българските класици. Когато преподавам уроците, посветени на тяхното творчество, усещането е, че навлизаш в тяхната вселена, стават ти по-близки, заживяваш с техните персонажи, чувства, съдби. Любимите ми автори са Йордан Йовков, Димитър Димов, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов. Не мога да отмина гениалния Ботев и „Патриарха“ Вазов.

Има ли съществена разлика в това да преподаваш български език и литература в България и в Чехия? Как се съхранява родният език на чужда територия?

България е там, където се говори български език, а той е родният език на всяко българско дете, независимо къде живее то.

Когато преподаваш български език и литература в чужбина, тогава отговорността, задълженията и предизвикателствата са по-големи. Не е лесно. Стремя се всеки урок по български език и литература да бъде урок по патриотизъм, да внушавам на учениците, че потребността от знания в областта на родния език е решаваща за запазване на българската им принадлежност - „да знаят своя род и език“.

Нашите ученици живеят в чуждоезикова среда и това малко или много оказва влияние върху чистотата на българския език, въпреки че говорят на български в семействата си. Училището им дава този пристан, където те да се чувстват у дома, да учат на своя роден език, да се дипломират и някога да се върнат в България.

Как успяваш да провокираш интереса на учениците си? Четат ли днешните ученици? Имаш ли изявени ученици, които са поели

по твоя път?

Всеки учител има свой индивидуален подход на преподаване и търси начин да направи материала привлекателен. Литературата е един необятен свят, в който ако се потопиш, излизане оттам няма. Опитвам се да убедя учениците, че да се четене е модерно, че книгите трябва да бъдат част от нашето ежедневие - те носят в себе си красотата на изказа, духовитостта на сравненията, образността на метафорите, тренировките за паметта, откриването на истини, идеали и идоли; дори правилата по граматика и пунктуация, които се запечатват някъде в подсъзнанието. Учениците четат, въпреки че битува обратното твърдение. Факт е, че все по-често посещават училищната библиотека и проявяват интерес не само към изучаваните произведения, но и към други четива. Доста разпространено напоследък е и четенето онлайн. Учениците ползват онлайн библиотеки и сайтове за четене и сваляне на книги. За щастие успяла съм да запала искрата на любовта към учителството, защото има мои възпитаници от предходния ми випуск, които завършиха висшето си образование в България и продължават в попрището на учителската професия.

Христо Ботев пише във в. „Будилник“, че „учителят трябва да бъде: търпелив като вол, добър като ягне и телесно здрав като битолски просяк“. Актуални ли са все още думите на Ботев? Какви са трудностите на учителската професия в днешно време?

Смисълът на Ботевите думи и днес е актуален. Учителската професия не е обикновена професия. В днешно време е доста трудна и рискована, бих казала. Свързана е с напрежение, натоварване, изтощение. Отнема от ежедневието ти, защото ако не отделяш време за работата си, обречен си да не постигаш желаните резултати. Лишаваш и семейството, и себе си от време, което е ценно, но без това не би могъл да постигнеш много. Аз всеки ден имам „домашна работа“ за следващия ден, която трябва да свърша вкъщи. За съжаление през последните години се

наблюдава девалвиране и неоцвяване по достойнство на професията. Но същевременно тя е интересна и обсебваща, една от най-важните професии.

Според редица проучвания учителите са подложени на постоянен стрес. Как го преодоляваш и откъде черпиш сили да продължиш да работиш с вдъхновение?

Вярно е, че ежедневието на учителя е съпроводено със стресови ситуации. Учителската професия е такава, че дори и след работа човек не може да се абстрахира изцяло от проблемите в училище. Аз обикновено релаксирам с разходки в природата - в Прага има прекрасни паркове, където човек наистина почива и се откъсва от шумното и напрегнато ежедневие. В семейството и дома също намирам спокойствие и разбиране. Душата се лекува, когато учителят е покрай деца. Вдъхновява ме мисълта, че аз съм полезна на учениците си, изпитвам потребност да бъда с тях, зареждат ме с положителна енергия, карат ме да се чувствам млада, да споделям техните радости и тревоги, да решаваме заедно възникналите проблеми, а всичко това носи страхотно удовлетворение.

От дълги години се говори за реформа в образованието. Какво според теб трябва да се направи, за да се повиши качеството на образованието? Доколко съществена в този процес е ролята на родителите?

С приемането на Закона за предучилищно и училищно образование очакваме да настъпят реформите в образователната система. За повишаване качеството на образованието според мен са необходими редица дейности, които трябва да се осъществяват, например популяризиране на предлаганото образование, обновяване и модернизация на материално-техническа база, прилагане на интерактивни методи в обучението, самооценяване, механизъм за вътрешен мониторинг и контрол на качеството, добра организация и планиране на учебно-възпитателния процес,

участие на учениците в състезания, олимпиади, конкурси на национални и международни нива, засилено взаимодействие между училището и семейството.

Семейството е много важен фактор за правилното развитие на детето. Учителят може по-лесно да постигне образователните и възпитателните цели на обучението, когато има подкрепата на родителите. Семейството трябва да отделя повече време за възпитанието на детето и да не разчита само на училището. За да има видими резултати, те трябва да вървят ръка за ръка, да има пълно взаимодействие и взаимно доверие между тях в името на детето. По този начин образователната институция придобива по-голям обществен авторитет.

Българското училище в Прага има почти 70-годишна история. Какви препятствия и предизвикателства се наложи да бъдат преодоляни откакто ти преподаваш в него?

БСУ „Д-р П. Берон“ в Прага е обединителен център за българските деца в Чехия, то е българската твърдина, защото в него живата история се пише от поколения учители, директори и ученици, съхранили успехите, победили трудностите, споделили радости и вълнения. Откакто работя в училището, преодоляхме доста предизвикателства, постигнахме много - през 2003 год. училището се премести в нова сграда на ул. „Рихтаржска“ №1, отбелязахме 3 юбилейни годишнини, които са достоен повод за гордост и отредат заслужено място на нашето училище в съвременното българско образователно дело. Запазихме го и се радвам, че съм част от този жив организъм. Поддържахме тясна връзка и взаимодействие с българските институции, сдружения и организации на територията на Чешката република. Много важно постижение бе вписването на училището през учебната 2015/2016 год. в Регистъра на задграничните училища, намиращи се на територията на чешката държава.

Мария Захариева

Снимка: Мария Захариева

Празнуваме 24 май

Празник е – 24 май! Ден, най-светъл и чист в българския календар, ден за свят поклон пред магическата мощ на писаното слово, пред силата на просветата и знанието! Ден на първоучителите, на солунските равноапостоли Кирил и Методий, които ни завещават да носим жив духа на творещото слово, да градим бъдещето чрез светлината на духовността. В БСУ "Д-р П. Берон" е оживено и тържествено. Първокурсниците са в очакване да получат своите свидетелства и изминалата година ще остане само спомен от първия им досег със света на науката. Абитуриентите от випуск 2017 г. честват своя последен 24 май като ученици, ще се сбогуват с училището и ще поемат своя житейски път. Празникът събира ученици, учители, родители, бивши възпитаници и приятели на Българското училище. Официални гости на тържеството са Негово превъзходителство г-н

Таня Борисова – директор на БСУ „П.Берон“

Лъчезар Петков, посланик на Република България в Чехия, директорът на Българския културен институт, г-жа Галина Тодорова, завеждащият консулска служба в Посолството, г-жа Галя Димитрова, председателят на сдружение „Възраждане“, г-жа Мария Захариева, представители на българските организации в Чешката република.

С „Химн на Кирил и Методий“ започва най-очакваният учили-

Снимки: Мария Захариева

Изпращане на абитуриентите от випуск 2017

щен празник, следват рецитации в изпълнение на Мирослав Василев и Цветан Лазаров, напомнящи за високохуманното и демократично, всеславянско дело на първоучителите, служещо на великата общочовешка идея за равенство на всички в духовната област. Силно и одухотворено звучат песните на вокална група „Лира“.

Откроява се поздравителното слово на директора, г-жа Таня Борисова, обръщайки се към всички искрено и сърдечно: "Честит празник! На учителите, които носят факела на знанието, на учениците, за които знанието е път към бъдещето, на всички, за които просветата и културата са най-висши ценности." Впечатляващи и въздействащи са словата на Посланик Лъчезар Петков, с които той се обръща към цялата затихнала аудитория. В този ден се прави равностметка за изминалата учебна година и се изтъкват успехите на учениците - а те са многобройни, даващи повод за гордост и удовлетворение.

С удоволствие и нескрита радост Посланик Петков връчва наградите на отличилите се ученици - в областта на знанието, в конкурси, състезания и фестивали. Специалната награда на директора се връчва за първи път на двама абитуриенти – Виктория Тодорова и Калин Георгиев – за активно участие в училищния живот и отличен успех. Празничната програма е интересна и емоционална, изпълнена със

звънките гласчета на щастливите първокурсници на г-жа Тошева, със специалния поздрав към 12 клас - от денсформацията за модерни танци „Forever“, от осмокласниците Любомир, Веселин и Александър с прекрасното представяне на стихотворението „Човек“ от Ал. Геров, от танцовата група на училището

Н. Пр. Лъчезар Петков

с жизнерадостните и енергични изпълнения на обичани български фолклорни ритми. Настъпва кулминацията на празника – изпращането на абитуриентите. Начело с класния си ръководител – г-жа Снежана Таскова, на сцената излизат Виктория, Габриел, Даниела, Кристин, Калин, Паулина, Реджеб, Стефан, Таня и Тодор – тези пораснали, умни, изпълнени с мечти и амбиции млади хора, готови да отворят

нова страница в своя живот. От тях струи естетвена свежест, стил и красота, а публиката ги аплодира бурно и възторжено. Излизат и техните приятели - учениците от 11. клас, подготвили заедно с г-жа Луиза Станева „звездна“ презентация за всеки един от тях, с яркото послание: „Всеки от вас може да достигне звездите, да остави следа, да подаде ръка, да извърши чудеса...Имате цялата вселена в ръцете си...На добър час!“

От името на абитуриентите благодарствено слово отправя Тодор Ангелов, намирайки най-точните и подходящи думи, изпълнени с топлина и сърдечност. Чаровната

Кристин връчва на единадесетокласниците бялото ангелче, символ на успеха и знанието, със заръка да го пазят и предадат на идващите след тях.

Развълнувано и емоционално звучат словата на г-жа Снежана Таскова, техният класен ръководител, в този специален ден, в минути на раздяла и сбогуване.

„Бъдете честни и достойни хора... Уважавайте другите, за да ценят и уважават и вас! Учете внимателно житейските уроци!“

Бъдете успешни, бъдете победители! Благодаря ви, че бяхме заедно.Ще запазя скъп спомен за вас, защото вие станяхте част от живота ми!“

Следва елегантен жест от страна на г-жа Мария Захаријева, председател на сдружение „Възраждане“ към абитуриентите – приятелски поздрав по случай завършване на училището и подаръци за спомен. И една неповторима атмосфера, изпълнена с щастливи лица, горди родители и учители, сълзи, приятелски прегръдки, много снимки и цветя. Поредното младежко ято напуска родното училище, за да полети в необятния простор на живота, изпратено от учители и приятели с много обич и надежда за бъдещето. Успешен полет!

Снежана Таскова

Празник на буквите в БСУ „Д-р П. Берон“

Вече сме грамотни

Най-щастливият ден за първокласниците е денят, в който те с радост могат да се похвалят, че вече са грамотни – ден единствен и неповторим, вълнуващ и тържествен. На 6.04.2017 г. приказно украсената актова зала на БСУ „Д-р П. Берон“ оживя от веселите нетърпеливи малки ученици на най-обичания и очакван от тях Празник на буквите. Дошли да споделят радостта на най-малките ученици бяха г-жа Галя Димитрова, завеждащ Консулска служба в Посолството на Р България, директорът на училището – г-жа Таня Борисова, преподаватели в училището, родители и близки на първокласниците, по-големи ученици, много гости.

Деца плениха многобройната публика с ентузиазъм и знания,

артистичност и празнични костюми. Малките ученици убедиха всички, че наистина са грамотни. Под умелото ръководство на своята учителка – г-жа Валерия Тошева, те се потопиха в чудния свят на буквите, които се диплят в думи, а думите в стихове и песни. С ритъм, усмивки и артистичност те пренесоха публиката в света на словото, музиката и театъра, създадоха тържествено и празнично настроение и с гордост заявиха, че са изучили всички букви от букваря и с голямо желание приемат своя нов приятел – читанката – ключ към широките простори на доброто и красотата.

Г-жа Борисова поздрави първокласниците за техния неповторим и радостен празник и пожела на малките ученици да са все така усмих-

нати, ученолюбиви и с увереност да вървят по пътя на знанието.

Щастлива и развълнувана от блестящото представяне на децата, г-жа Тошева ги похвали за постигнатото, като им пожела да са здрави, трудолюбиви, да станат приятели с книгата и да продължат да се учат така, че да бъдат гордост за своите родители и учители.

От името на родителите г-жа Димитрова, майка на чаровната първокласничка Ели, отправи поздрав и пожелания за успехи, а всяко дете получи много подаръци за спомен от този важен за тях ден. С удоволствие и любопитство приеха шарените книжки, които от днес ще бъдат най-верните им приятели. А г-жа Васева им връчи първите читателски карти, като ги покани от днес вече да бъдат редовни посетители на училищната библиотека.

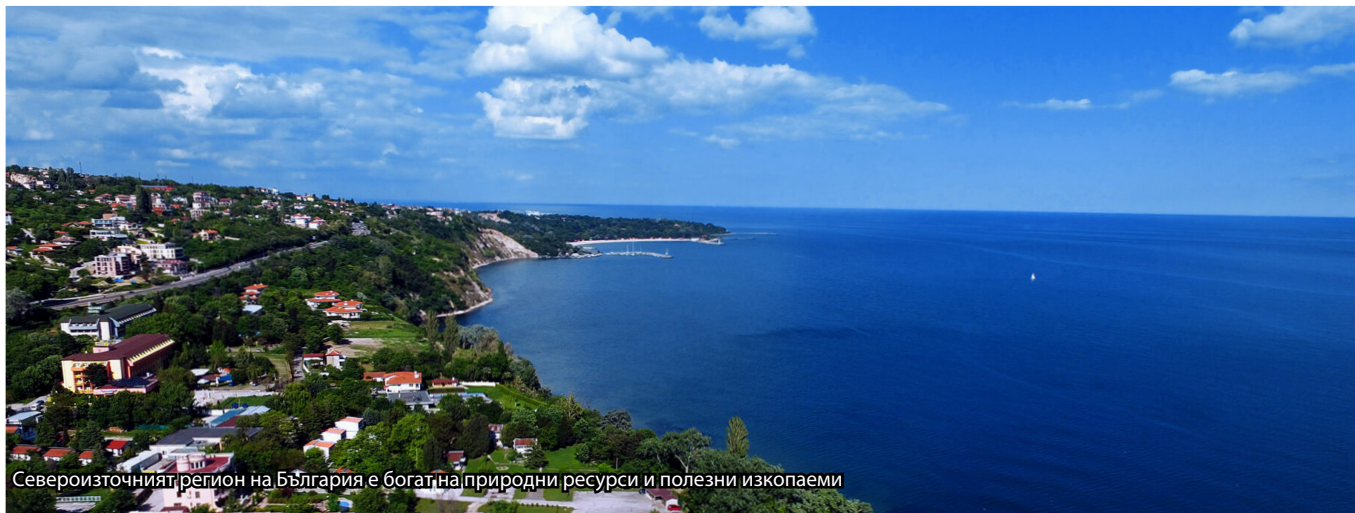
Специална изненада и весел завършек на хубавия празник бе поздравът на вокалната група на училището – две фолклорни песни, с които зарадваха малките ученици.

За първокласниците това вълнуващо тържество ще остане незабравимо, защото днес те заявиха и доказаха, че са направили най-трудната крачка в живота – станали са грамотни - първото стъпало по пътя на науката и знанието.

Снежана Таскова

Снимка: архив на БСУ „Д-р П. Берон“

Богатството на моя роден край

Североизточният регион на България е богат на природни ресурси и полезни изкопаеми

На 5 юни Българското училище в Прага „Д-р Петър Берон“ отбеляза световния ден на екологията чрез мултимедийни презентации, посветени на България. Презентациите бяха подготвени от ученици от 11 клас под ръководството на преподавателя по география Мариана Димитрова, която беше и главният инициатор на събитието. Тя сподели, че се надява презентациите да послужат за вдъхновение и стимул на учениците, които по време на лятната ваканция да пътуват из България и винаги „да я носят в себе си.“

Презентацията на Георги Георгиев „Водите – богатството на Югоизточен регион“ ни показва разнообразието и богатството на водните ресурси в Бургаска, Ямболска, Сливенска и Старозагорска област. Георги ни поднесе интересна информация, придружена с красиви снимки на реките Камчия, Тунджа, Ропотамо, Велека, както и на редица резервати. От разказа му научихме за огромното значение, което имат язовирите („Ясна поляна“, „Овчарица“) и „Бургаските солници“ за развитието на икономиката в този регион, както и любопитния факт, че езерата около Бургас („Атанасовско“, „Мандренско“, „Поморийско“ и „Бургаско“) представляват част от европейската екологична мрежа Natura 2000. Георги продължи своя разказ с виртуална „разходка“ из Южното Черноморие и неговите красиви курорти и плажове, които

Снимка: архив на Хрисияна Михалева

отдавна привличат множество чуждестранни туристи. Последната част на своята презентация той посвети на „болната тема“ на днешния свят – екологичното замърсяване и мерките за неговото предотвратяване.

В своята мултимедийна презентация Хрисияна Михалева ни разказа за богатия на природни ресурси (руда, каолин, въглища, варовик) и полезни изкопаеми североизточен регион на България – находищата на черни въглища в Каварна, на каолин в Шуменско, използван в стъklarството и производството на порцелан; на каменна сол в Провадийско, на нефт при Добруджанското крайбрежие. От разказа на Хрисияна научихме любопитния и същевременно тревожен факт, че в миналото богатата на варовици Девня е била известна като „Долината на изворите“ заради своите карстови извори, докато днес хората я наричат „Долината на химията“ заради кариерите за циментова промишленост.

В приказния свят на пещерите в северозападния регион на България ни пренесе Едуард Тодоров с третата презентация, посветена на Видинска област. От неговия увлекателен разказ научихме много интересни факти за подземната красота на Видинския край, който е изключително богат на пещери – около 50 на брой, като безспорно най-голямата е Магурата край Белоградчик със своите уникални скални рисунки, а пещерата Венеца (край с. Орешец), открита сравнително наскоро и отворена

за посетители едва от две години, е смятана за една от най-красивите заради своите цветни образувания. Малкоизвестен факт е, че именно в този край на България са открити човешки останки, които, според специалистите, са доказателство за най-старото човешко присъствие в Европа. Последната част от презентацията му беше посветена на богатата флора и фауна в този край. Разказът на Цветан Атанасов беше зареден с голяма доза патриотизъм, защото беше посветен на Деня на Ботев (2 юни). Ученикът от 11 клас неусетно ни „пренесе“ във Враца, пред паметника на Христо Ботев, „разходи“ ни из Етнографския комплекс, чиято експозиция е посветена на един от българските народни будители, Софроний Врачански, а след това се „озовахме“ на Козлодуйския бряг, където през далечната 1876 г. Христо Ботев и неговите четници са слезли от парахода „Радецки“. През 1966 г. в гр. Козлодуй е построено първото копие на парахода, превърнат в музей, където са изложени униформите на четниците. Виртуалната, но изпълнена с много вълнение „разходка“ завърши на връх Околчица – символ на българското опълчение, придружено с емоционалното пожелание на Цветан всеки ден да носим в сърцата си както името на Христо Ботев, така и това на България.

Д-р Красимира Мархолева

Ваканция, здравей!

С песни и танци приключи учебната година в училище „Възраждане“

На 4 юни в конферентната зала на Дома на националните малцинства бе тържествено закрыта учебната 2016/2017 г. в Съботно-неделно

Фокус мокус препаратус

училище „Възраждане“. Тя бе изпълнена с много труд, усърдие, радост и забавления. Всички ученици, прекрачили прага на училището, завършиха успешно и получиха дългоочакваните удостоверения. Нашето училище от 2001 г. е духовно огнище, което съхранява българщината на чешка територия. Дейността му до голяма степен се крепи на ентузиазма и помощта на родители и учители, а от няколко години и на финансовата подкрепа на Министерството на образованието и науката на Република България.

Всяка година в продължение на 10 месеца българско слово, песни и танци огласяват Дома на националните малцинства. Фотоапарати и видеокамери и тази година съхраниха много интересни моменти от учебните занятия, запечатаха паметни мигове от коледните, мартенските и великденските работилници и от тържествата в училището - посрещането на Дядо Коледа, Баба Марта, 3 март и други. И тази година по случай празника на Св.св. Кирил и Методий посетихме Микулчице, където се предполага, че е погребан Св. Методий. Там с финансовата помощ на българската държава е издигнат паметник на Солунските братя. На тържеството по случай завършването на учебната година наш скъп гост беше фокусникът Роберто, който ни пренесе във вълшебния

свят на илюзионното изкуство и жонглирането. В своя невероятен спектакъл факирът включи както децата, така и възрастните. Малките зрители имаха възможност да станат негови асистенти, да използват интересни реквизити, да участват в шоуто с балони, да танцуват и да пеят заедно. Този прекрасен за учениците, учителите и родителите ден, изпълнен с много смях, емоции и щастливи усмивки, ще остане незабравим за всички присъстващи. Той беше чудесен финал на успешната учебна

Вълшебствата на Роберто

година. Весела и незабравима ваканция, пълна с много слънце, морски вълшебства и планински приключения на всички ученици, учители и родители! До нови срещи през септември!

Мария Захариева

Чудесен финал на учебната 2016/2017 година

Снимки: Здравка Славова

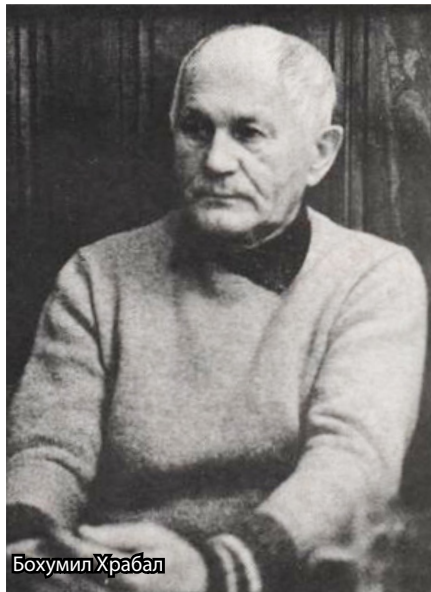

На трети февруари се навършиха двадесет години от смъртта на големия чешки писател Бохумил Храбал. Напомни ми го радио „Импулс“, което слушам сутрин. През целия ден по различни телевизионни канали излъчваха документални филми за него, вечерта националната телевизия показа филма на Иржи Менцел „Чучулиги на конец“, създаден по негов сценарий. Мярнах и лика му на някакво списание, докато него ден търсех поредния брой на публикуваните телевизионни програми за идната седмица. Стана ми драго, че напомнят за Храбал, но неволно с болка си спомних и реакциите на чешките медии в деня на неговата кончина.

За мен случилото се бе огромна загуба за чешката литература и култура, очаквах едва ли не национален траур. Нищо подобно. Само кратко съобщение, че е паднал от прозореца на болницата, в която беше, докато е хранел гълъбите. В подобни случаи националната телевизия променя програмата си, излъчват документални филми, интервюта, игрален филм по книга на преминалия в отвъдното автор. Но тъй като годината бе 1997, началото на така наречената демокрация и на първоначалното натрупване на капитала, на медиите съвсем не им бе до култура.

А може и да греша, да ме лъже паметта. Помня само, че заплаках. Най-вече от обида заради лошия си късмет. Няколко дни по-рано ме бе поканил на бира в Храбаловата кръчма „У златехо тигра“ негов много близък приятел, за да ме представи на любимия писател, когото се канех да превеждам. Въпросният възрастен господин, дошъл специално за тази си мисия от градчето Остров, седеше сам на масата на Храбал. Не си спомням името му, за съжаление, но няма да забравя жеста му. В началото на септември той бе на почивка в Поморие и аз му бях екскурзовод. Когато си неволен център на внимание, все се намират хора, на които да си симпатичен и да искат да общуват с теб. Мъжът от Остров бе сам, вдовец, решил да се

Моят Храбал

Bohumil Храбал

разтуши с разходки край морето. Покани ме на чаша вино, взе да ме подпитва за това-онова, стана дума и за преводаческите ми амбиции и за Храбал, от което той изпадна във възторг. Не само че Бохуш, както наричаше любимия писател, и за него бе голям майстор на словото, но му бе и откопелен много добър приятел. Обеща ми, че щом се прибере в Чехия, специално ще си направи среща с Храбал, за да му разкаже за мен. Така и направил. Уговорили се, че като пристигна и аз в Прага, ще се срещнем на бира „У златехо тигра“. Извини ми се, че е сам, Бохуш постъпил в болница, но той пак щял да дойде в Прага другата седмица и заедно ще отидем да го видим в болницата. Няколко дни по-късно дойде скръбната вест, че Бохумил Храбал е отминал в отвъдното. Режисьорът Иржи Менцел, създателят на най-добрите филми по книгите на големия писател, когато по някакъв повод споменава името му, все казва, че ако той гледа там някъде отгоре, сигурно се радва на това, което той прави за него. Как ми се иска това да е така, та да се радва и на мен! Имах огромния късмет да превода най-красивите, най-вълнуващите му творби, които не само ми донесоха неповторими творчески преживявания, но и най-престижни признания в преводаческата ми кариера.

За всеки преводач е действително

въпрос на късмет да има възможност да превежда големи, потребители разказвачи, текстове от сивия поток едва ли ще му дадат възможност да прояви качества и талант. Благодарение на книгите на Бохумил Храбал аз имах този шанс. Затова, стане ли дума за него, отправям поглед към небето и наум му благодарям.

Когато преди близо половин век назад във времето се срещнах с името му и през ум не можеше да ми мине, че един ден то ще значи толкова много за мен. Бях студент първи или втори курс, и както навярно и досега е така, за нас, бъдещите бохемисти, в Чешкия център на „Раковска“ прожектираха чешки филм, ние гледахме, кой какво разбрал, какво не разбрал, сетне колективно умувахме и пишехме домашна работа за видяното. Гледахме прочутите днес „Строго охранявани влакове“ на Иржи Менцел по Бохумил Храбал. Не помня колко и какво съм разбрал от диалозите, но помня, че запомних двете имена на създателите на филма и че бях изумен, възхитен от филма и дни наред все за него говорех. В онези години все още нямах никаква възможност да пътувам до Чехословакия. Като изключим първото ми пътуване с колегите на езикова практика през 1967 година, с Татяна бяхме на гости в Прага и Железни Брод едва през 1971 година. Тогава успях да си купя и първите книги от Храбал и Парал, другото нашумяло име по онова време. Не помня кои бяха заглавията, постепенно с годините успях да попълня библиотеката си с всички издадени книги и на двамата автори. Помагаха ми, разбира се, добри чехи, с които се бях сприятеллил. Така при едно от гостуванията ни, някъде в средата на осемдесетте години, някой ми даде самиздата на романа „Обслужвал съм английския крал“ и за две вечери го изгълтах. Оттогава замечтах един ден да мога да го превода.

Междувременно в България вече бяха издадени от „Народна култура“ две книги на Бохумил Храбал – 1983 година „Празници на кокичетата“, в

превод на моя учител и идол проф. Светомир Иванчев и сина му Ясен (неуспешен опит на бащата да тласне към превода сина си) и през 1985 година сборник, озаглавен „Строго охранявани влакове“ и преведен от три съвсем млади преводачки. Не ми се иска да коментирам преводите, само ще отбележа, че преводът на новелата „Строго охранявани влакове“, макар да звучеше добре на български, не ми хареса. Около неговото издаване на български има непочтени истории, в които не искам да се ровя, затова го подминавам. Ще си призная обаче, че съм си наумил, ако имам още години пред себе си, да превода новелата така, както аз усещам Храбал – дано успея! За равновесие от онова си разочарование обаче бях възхитен от преводите на „Светла печал“ (страхотно попадение!) и „Подстригането“, ако не се лъжа, дебютна изява на днес най-добрата, най-талантливата преводачка от чешки, невероятната Анжелина Пенчева. Тогавашната политика на Съюза на преводачите и неговите годишни прегледи на преводната литература ни срещна и ние бързо се сприятелихме, едно прекрасно приятелство, на което се радвам и до днес. Анжелина е редактор на няколко мои превода и не мога да скрия, че и в тази ѝ изява ѝ свалям шапка!

Пак през онези години на т.н. „Перестройка“ моят отколешен, всеотдаен приятел, големият български режисьор и театрален педагог Николай Георгиев бе попаднал на

сценична преработка на новелата „Шумна самота“ на Храбал и ме помоли да я превода. Направих го с огромно удоволствие, но за съжаление театърът, в който Николай трябваше да постави спектакъла, се отказа от намеренията си. Сега, когато покрай книгата и филма „Обслужвал съм английския крал“ Храбал се познава по-добре в България, ще трябва да се поровя в архива си, да издиря превода си на „Шумна самота“ и да напомня на Николай Георгиев за някогашните му намерения. Или да го предложи на друг режисьор.

През септември на историческата 1989 година бях в Прага, прескочих и до Либерец да се видя с едно приятелско семейство. Моят приятел Хонза Ванчура бе сценограф в местния театър, където тъкмо с огромен успех играеха постановка по „Обслужвал съм английския крал“ с негова сценография. Гледах спектакъла, естествено че бях възхитен, говорехме за Храбал и за книгата, Хонза каза, че има приятел в издателството, където се очакваше найсетне официално да излезе романът. Обади му се, уреди ни среща и аз станах първият българин, притежател на „Обслужвал съм английския крал“, преди още да бъде пуснат по книжарниците в Чехия!

Прибрах се в България и при първото си пътуване до София отидох в издателство „Народна култура“, където Анжелина Пенчева вече бе отговорен редактор за чешката литература, тропнах на бюрото ѝ книгата и казах: „Заплювам си го!“ Докато се стигне обаче дотам да седна и да превода романа и той да види бял свят, минаха много години и се случиха доста странни, дори срамни и необясними неща. Сега, като се връщам назад във времето, си давам сметка, че въпреки всякаквите перипетии, просто ми е било писано аз да превода „Обслужвал съм английския крал“, като бонус и „Уроци по танци за възрастни и напреднали“ и тези две книги да ми донесат най-голяма радост и най-авторитетно професионално признание. Дали, както вярва Менцел, общият ни любим писател не гледа отгоре

и си е избрал точно мен? На тази мисъл ме навежда автографът, който имам от него. Добрият човек от Остров ми го връчи в „У Златехо тигра“ при уговорената ни среща. Милият бай Храбал, сякаш е знаел, че ще се разминем и няма да се запознаем, та при среща със стария си приятел, който му е говорил за мен, за всеки случай оставил своя снимка с подпис, да ми я връчи. Ами това, че добри хора ме поканиха на Храблови тържества в Керско, където се запознах с колоритен герой от неговите писания, кръчмар, който му наливал бира на вересия в трудните за писателя години, човекът, който го погребал и изпълнил желанието му до ковчега да зарови и тарга с бира. А че пак там се запознах и снимах с Менцел, което стана тласък да превода автобиографията му, да общувам с него и в Прага, и в София, където световният режисьор бе гост на „Колибри“ и техния фестивал „Синелибри“? Как да си обясня това, а? Заслугата май ще е твоя, бай Храбале... Благодаря ти!

Издаването на романа ти само по себе си е също роман. Няколко месеца след като бях оставил книгата на Анжелина, се видяхме в София отново и тя ме помоли да отстъпя „Английския крал“ на млада колежка, която силно желаела да го преведе. Много ми беше трудно да отстъпя, та това бе най-голямата ми преводаческа мечта. Предложи ми още заглавия от Кундера, напомни ми, че в „Профиздат“ искат от мен да превода и „Любовници и убийци“ на Парал. Мина се немина време обаче и при поредната ни среща Жени ми каза, че въпросната млада дама опитала, превела страница-две, разбрала, че залькът е твърде голям за нейната преводаческа уста и се отказала. Всичко това се случва в първите години на т.н. промени и хаосът бе повсеместен, издателства никнеха като гъби след дъжд и се издаваха по-рано инкриминирани заглавия, най-вече на западни автори. Лека-полека нещата се поуспокоиха и дойде ред на чешката литература, най-вече след 1993 година, когато чешкото Министерство на културата взе да дава грантове за превод.

Васил Самоковлиев на гроба на Храбал

По-гъвкавите издатели откриха и пътечки към европейски грантове, благодарение на което се стигна до бурен разцвет на превода от чешки на български и доста хора (не и преводачи, естествено!) си напълниха гушата. Има в това къде по-лека, къде по-груба далавера, но не ми се ще да задълбавам. Колегите знаят какво имам предвид, но и те като мен мълчат, за да не си вкараме автогол. Позволявам си все пак да дам като пример неизлязлото томче с няколко творби на Бохумил Храбал, за които аз преведох споменатите вече заглавия, останалото - Анжелина Пенчева. Гнусна история. Чрез нашата доверчивост един, за щастие вече несъществуващ издател, глътна за Храбал грант, отпечата си 4-5 книги, разпрати ги из Чехия, за да замаже очите на добродетелите и до

там. Нас ни мота година-две, не ни плати, книгата естествено не издаде, покри се някъде и ни лук ял, ни лук мирисал. Майната му! Както казват чехите, за всяко прасе водата в казана ври... .

А ние пък казваме „Всяко зло - за добро“. Жени е близка със собствениците на издателство „Колибри“, предложила нашите преводи и Раймонд Вагенщайн приел да ги издаде. Впрочем така навремето пак тя им предложи моя неиздаден превод на „Шегата“ на Милан Кундера. Другото, което е парадоксално, че „Колибри“ издадоха моите заглавия, а тези на Анжелина Пенчева още не са видели бял свят. Какво да се прави, всеки с късмета си. Добре, че Жени е истински приятел и приема нещата с насмешка. За мен останаха радостта, че любимият ми роман най-сетне

излезе, че се сблизих с Рони Вагенщайн и че чрез него открих прекрасния, увлекателен сладкодумец, баща му Анжел Вагенщайн, чиито книги той ми подари. Навсякъде, където можеше да се номинират заглавия за награди на превод през онази година, Рони предлагаше моя Храбал. Така любимият ми писател стана два пъти по-мой - донесе ми още една награда „Пловдив“ и още една на Съюза на преводачите. А по-достойно професионално признание за един преводач в България едва ли има. Дано и все повече читатели откриват магията на словото на големия майстор разказвач и когато говорят за него да казват... „Моят Храбал...“ Та така...

Васил Самоковлиев

Какво е за мен България?

Какво е за мен България ли? Кратък и в същото време сложен въпрос, който вълнува сърцето ми, насочва ме към всичко, което е България в моите представи. Тя ме прави специална и горда от факта, че съм българка.

За мен тази обикновена на пръв поглед дума означава много. България е олицетворение на сила, дълга история и борбен народ. Сърцето ми, кръвта и съзнанието ми са свързани с България. Това е земята, където съм родена, където съм поела първата си глътка въздух, земята, където съм отгледана и където съм прекарала своето детство. Най-хубавите ми дни – на мечти, радост, безгрижни мисли и игри...

Дори сега, когато съм толкова далеч от родината си, аз още я нося в себе си. При всеки разговор за България пред очите си виждам дълга лента, пълна със спомени и щастливи мигове. Всичко това навлажнява очите ми, събужда красиви спомени... Искам да дойде по-бързо следващият ден, защото знам, че ще бъда с един ден по-близо до това - да се върна в родния си край и да зърна отново усмивките на близките и приятелите си.

Ех, Българийо красива!!!

Моят корен от теб извира...

Расла съм сред безкрайните ти пъстроцветни ниви и поля, край бурното море и неповторимите красиви планини, сред омайния аромат на рози и сред магическите ти песни и танци...

Българските традиции и вяра са дълбоко съхранени в сърцето ми. Те ме карат да се чувствам уверена и непоклатима. Те ме издигат към върха, изпълват ме с гордост за прекрасната държава, за моята неповторима България.

България - за мен това е страна, съдържаща в себе си силна емоция и хармония.

Държава, която има вълнуваща и интересна история, разкриваща факта, че се е разпростирила на три морета...

Държава, в която се поставя началото на славянската писменост.

България – страна на революционери, дали живота си за нейната свобода, за бъдещето на поколенията.

Незабравим в историята остава символът на българския народ – Васил Левски, който чрез саможертвата си, защитава истинските ценности за нашата нация: честност, смелост и

родолюбие. Те не се изгубват в хилядолетната история на страната ни, а се превръщат в повод за национална гордост.

България не спира да завладява както сърцата на българите, така и на чужденците. Тя пленява дори онези, които идват от любопитство, а отнасят със себе си прекрасни спомени за красива природа, гостоприемни хора и неповторими традиции...

И дори да бъда толкова далеч от теб, моя родино, аз никога няма да те забравя!!!

Няма да допусна да се превърнеш в непотребен спомен, заровен дълбоко като митично съкровище, към което няма път!!!

Ще продължавам да разказвам за твоята велика история. Ще разкривам пред целия свят твоите неземни чудеса и неповторима култура.

Българийо, ти си винаги и навсякъде с мен!!!

Българийо, благодаря ти за това, което съм днес!!!

Българийо – ти си всичко за мен!!!

Димона Благова от БСУ „Христо Ботев“ – гр. Братислава, получила награда за есе в конкурса „Какво е за мен България“

Ще те чакам след нощния влак

Здравка Евтимова

Здравка Евтимова

Тя беше минавала хиляди пъти пътя до гарата – някои от паветата бяха откъртени, наоколо растеше трева, кротка трева, която едва ли щеше да дочака друга пролет. Някога тук имаше тополи, стари, огромни, там гарваните свиваха тежки гнезда. През лятото реката почти пресъхваше и водата ставаше жълта от слънцето в малките локви. Жаби и гарвани жадно преглъщаха сухия въздух. Таня обичаше лятото, с тежките тополи и цял месец боледува, когато ги отсякоха.

- Ще те заведа при друга гора – беше й казал Михаил, който винаги изпълняваше обещанията си. – Ето – каза й той след няколко седмици. На най-обикновен лист хартия беше надраскал с цветни моливи стари дървета и бяла изсъхнала река между тях. Гарваните в неговата рисунка бяха сини и в цялата му картина валеше дъжд. В долния ъгъл, почти невидими, сини като гарваните, имаше букви. „Подарявам ти този дъжд“ – казваха те. Михаил замина на работа в Италия, после в Холандия, а Таня продаваше сребърни бижута в магазинчето на пътя към гарата. По-късно собственикът промени бизнеса си, но Таня остана в същия магазин. Продаваше платове, одеяла, конци и нощници. Михаил дълго не се обаждаше, но когато се връщаше за малко от Холандия, дълго мълчеше и я гледаше сред прилежно подредените пакети със стока.

- Ще си дойда с нощния влак – каза й веднъж той. – С най-пиянския влак

ще си дойда завинаги. Ти ме чакай на гарата. Няма да се отделим от тебе. Ще ходим заедно на работа и заедно ще се връщаме. Където работим, ще има тополи. И ще вали дъжд. После Михаил отново замина. Престана да се обажда вечер, по времето на най-пиянския влак. Таня гледаше оголелия път, прашните влакове, които носеха есен в града. Мислеше за магазина с одеала и неговия собственик, едър, мълчалив човек, който й спомена веднъж – „Ако искаш, можеш да се преместиш при мене. Ти не крадеш. Тиха си, работлива си. И аз съм работлив. Ела след една седмица.“

Таня пазеше рисунката с цветни моливи, бялата пресъхнала река и сините букви, които й подаряваха дъжда. Тя чакаше нощния най-пиянски влак, с бавните вагони от София към тяхната гара. Сега нямаше гарвани, нямаше нито една топола в града. Реката беше изчезнала, сърцата на жабите бяха пресъхнали някъде. Тя се надяваше, че ще завали.

- Аз не те притискам – напомни й собственикът на магазина за одеала. – Ти си нерешителна, но нищо. Аз съм решителен за петдесет човека, ако се налага. – Той не знаеше, че Таня не може да забрави тополите, по-големи от нощта. Тя помнеше зелените пътища в схлупената рисунка на Михаил. Облаците се бяха стопили до капка, но тя още усещаше белия дъжд. – Говорих с майка ти, тя няма нищо на против – обясни собственикът на магазина. – Можем и да се оженим. Няма да си броиш стотинките, както досега. И повече няма да караш това старо колело. Ще ти купя малък форд, на старо, здрав и икономичен.

Собственикът на магазина беше стабилен човек, но Таня не се съгласяваше да му даде старото колело. Михаил не се обаждаше. Тя и велосипедът търсеха улици с цветя по прозорците. Търсеха стари дървета. В края на август Таня получи картичка. Венеция, дворци и сини букви, които й казваха: „Ще си дойда на 24. юли.“ От тоя ден купувачите в магазинчето за платове станаха тол-

кова красиви, че Таня не вярваше на очите си.

- Радвам се, че най-после се разведали – отбеляза собственикът на магазина. – Не знаех, че толкова ще се радваш, че ти повиших заплатата с десет лева.

Оставаха още хиляда вагона и сто години до влака на 24. юли. Дните едва-едва кретаха, притиснати от жегата, но те бяха щастливи. Всичко до 24. юли беше щастливо.

Най-после стоте години изминаха. По разписание пиянският влак спираше на гарата петнайсет минути след полунощ. Таня беше там един час преди полунощ. Де да ги знае човек тия железници. Може пък машинистът да сгреша и да пристигне по-рано. Часовникът на гарата не работеше, шурците отброяваха секундите вместо него. Полунощ отмина, десет минути след полунощ отминаха, двайсет и пет минути след полунощ отминаха, петдесет минути отминаха и най-после релсите се обадиха. Като фъртуна, като гръм от ясно небе към гарата зафуча пиянският влак. Кантонерът се показа от къщичката и светна с фенера. Влакът спря. Бяха само два вагона. От първия излезе мъж, който си пийваше направо от бутилката, от втория слязоха мъж и жена с много багаж. Таня се огледа.

Никой друг не се появи от страхотните вагони. Кантонерът отново светна с фенерчето, локомотивът изпуктя. Таня спря да диша. Влакът потегли, отначало бавно, тежко и уморен, после набра скорост и дръпна в притъмнялото поле. Михаил го нямаше.

Може би не е 24. юли. Може би днес е още 23. или дори 22. Таня измъкна календарчето от чантата си, на което беше отбелязвала всеки изминал ден. Гледа го дълго. Михаил го нямаше. Беше й подарил дъжд. Беше й дал сини и червени тополи. Скоро лятото щеше да свърши. Колко време измина от ония дворци на Венеция? Много. Възможно е и Михаил да забрави. Човек трябва да приема фактите. Това е положението. Няма тополи, отсякоха ги. Няма

бели гарвани. Човек трябва да се утешава някак си. Колко е топло и тихо. Какъв 24. юли. Направо не прилича на 24-ти. Няма вятър. Но утре тя ще мине с колелото по улиците. Няма да избира предварително. Която е най-светла, по нея ще хване. Човек трябва да приема фактите. Ти си кротка и работлива. И аз съм кротък и работлив. Но сините букви казваха друго. Сините букви знаеха оня хубав пиянски влак. Михаил го нямаше. Полето беше изгоряло и жълто. Но беше хубаво поле. То бе чакало Михаил хиляда

вагона време. В целия град не се намираше нито една топола. Тяня бе останала, тук, на щанда с одеалата. По покрива на гарата изведнъж затропаха дъждовни капки. Отначало бавно, после силно и здраво като конница дъждът затича по изтънялата ламарина. Удариха светкавици. Тяня не ги чуваше. Тя виждаше светлата улица, нейната чиста улица с цветя по прозорците. Ти си кротка и работлива. Не, не. Човек не трябва да слуша това. Лятото продължава, така трябва да си казва човек. Време е. Трябва да тръгва. Зашляпа в пороя

под изтънелите облаци. Утре реката ще е голяма и бяла. Утре ще поникне силна трева.

- Хей!

Някакво раздрънкано такси се беше промъкнало в дъжда към гарата. Тяня не го беше забелязала. Тя се препъна. Едва не цопна в локвите по пътя. Към нея тичаше човек, тънък като светкавица. Нямаше чадър. И той беше вир-вода. Крещеше колкото му глас държи:

- Дъждът! Дъждът! Ето го!

Само един човек можеше да измисли такава нещор.

Budu na tebe čekat, až přijede noční vlak

Zdravka Evtimova

Budu na tebe čekat, až přijede noční vlak

Po cestě na nádraží šla snad už tisíckrát – dlažba se drolila, kolem rostla tráva, povadlá tráva, která kdo ví, jestli vydrží do jara. Kdysi tu bývaly topoly, staré, obrovské, havrani si na nich stavěli těžká hnízda. V létě řeka téměř vysychala a voda v malých loužích žloutla od slunce. Žáby a havrani žíznivě polykali suchý vzduch. Taňa měla tak ráda léto s těmi těžkými topoly a celý měsíc stonala, když je porazili.

„Vezmu tě k jinému lesíku,“ řekl jí Michail, který vždy plnil sliby. „Podívej,“ řekl jí za několik týdnů. Na nejobyčejnější list papíru pastelkami načmáral staré stromy a mezi ně vyschlou řeku. Havrani na jeho kresbě byli modří a po celém obrázku pršelo. Dole v rohu byla téměř neviditelná písmenka, modrá jako ti havrani. Říkala: „Dávám ti tento déšť.“ Michail odjel pracovat do Itálie, poté do Holandska, a Taňa prodávala stříbrné šperky v obchůdku, který stál po cestě na nádraží. Časem majitel změnil podnikání, ale Taňa v obchodě zůstala. Prodávala látky, příkrývky, nitě a noční košile. Michail se dlouho neozýval, ale když byl na chvíli z Holandska zpět, díval se na ni, jak stojí uprostřed pečlivě narovnaných balíčků zboží.

„Vrátím se nočním vlakem,“ řekl jí jednou. „Tím nejopilečtějším vlakem se vrátím napořád. Čekej na mě na nádraží. Už se od tebe nehnu. Budeme spolu chodit do práce a spolu

se budeme vracet domů Tam, kde budeme pracovat, budou topoly. A bude pršet.“

Poté Michail opět odjel. Přestal se po večerech ozývat, v době nejopilečtějšího vlaku. Taňa se dívala na oprýskanou cestu, prašné vlaky, které přinášely podzim do města. Myslela na obchod s příkrývkami a na jeho majitele – statného a mlčenlivého, jenž jí jednou pověděl – „Jestli chceš, můžeš se ke mně nastěhovat. Nekradeš. Jsi tichá, pracovitá. Také jsem pracovitý. Přijď za týden.“

Taňa si schovávala obrázek nakreslený pastelkami, vyschlou bílou řeku a modrá písmena, která jí dávala déšť. Čekala na nejopilečtější noční vlak s pomalými vagóny, ze Sofie na jejich nádraží. Teď tu havrani nebyli, ve městě nebyl ani jeden topol. Řeka už dávno zmizela, žabí srdce už někde uschla. Doufala, že zaprší.

„Netlačím na tebe,“ připomněl se jí majitel obchodu s příkrývkami. „Jsi nerozhodná, ale to nevádí. Já můžu rozhodovat i za padesát lidí, když na to přijde.“ Nevěděl, že Taňa nemůže zapomenout na topoly větší než noc. Stále si pamatovala zelené cesty na Michailově zborceném obrázku. Oblaka se do poslední kapky rozpustila, ale ještě cítila bílý déšť.

„Mluvil jsem s tvou matkou, nemá nic proti,“ vysvětlil jí majitel obchodu. „Můžeme se vzít. Už nebudeš počítat každou korunu jako teď. A už nebudeš jezdit na tom starém kole. Koupím

ti malý Ford, ojetý, spolehlivý a hospodárny.“

Majitel obchodu byl solidní člověk, ale Taňa mu svoje staré kolo dát nechtěla. Michail se neozýval. Taňa a veloped hledali ulice s květinami v oknech. Hledali staré stromy. Na konci srpna dostala Taňa pohled. Benátky, paláce a modrá písmena, která říkala: „Vrátím se 24. července.“ Od toho dne byli zákazníci v obchůdku s látkami najednou tak krásní, že Taňa nevěřila vlastním očím.

„Mám radost, že jsi konečně veselejší,“ poznamenal majitel obchodu.

„Nevěděl jsem, že ti udělá takovou radost, že jsem ti zvedl plat o deset leva.“

Do vlaku 24. července zbývalo ještě tisíc vagónů a sto dní. Dny se vlekly pomalu, vedro je tísnilo, ale byly radostné. Vše před 24. červencem bylo radostné. Konečně těch sto let uplynulo. Podle jízdního řádu přijížděl vlak na nádraží patnáct minut po půlnoci. Taňa tam byla hodinu před půlnocí. Kdo ví, co by se na té železnici mohlo stát. Strojvůdce by se mohl splést a přijet dříve. Hodiny na nádraží nešly, místo nich odměřovali čas cvrčci. Minula půlnoc, minulo deset minut po půlnoci, dvacet pět minut po půlnoci, minulo padesát minut a konečně se ozvaly koleje. Jako vichřice, jako blesk z čistého nebe přisvítl na nádraží opilecký vlak. Železničář vyšel z budovy a rozsvítil lampu. Vlak se zastavil. Měl jen dva vagóny. Z prvního vystoupil muž,

ктерý upíjel rovnou z flašky, z druhého muž a žena se spoustou zavazadel. Taňa se rozhlédla. Nikdo jiný z těch úžasných vagónů nevystoupil. Železničář znovu posvítíl lampou, lokomotiva zafuněla. Taně se zatajil dech. Vlak se rozjel, nejprve pomalu, ztěžka a znaveně, poté nabral rychlost a vyrazil do ztemnělých polí. Michail tam nebyl. Možná není 24. července. Možná je dnes ještě 23., nebo dokonce 22. Taňa z tašky vylovila kalendářík, na který si zaznamenávala každý uběhlý den. Dlouze se na něj dívala. Michail tam nebyl. Daroval jí dešť. Daroval jí modré a červené topoly. Léto už mělo brzy končit. Kolik času uběhlo od těch Benátských paláců? Spousta. Možná, že zapomněl. Člověk se musí smířit s realitou. Tak to je. Topoly už nejsou, porazili je. Nejsou

tu bílí havrani. Člověk se musí nějak uchlácholit. Je tak krásně teplo a ticho. Copak tohle může být 24. července? Vůbec to na 24. července nevypadá. Nefouká. Ale zítra vyrazí na kole do ulic. Nebude si vybírat předem. Které bude nejsvětější, to si vybere. Člověk se musí smířit s realitou. Jsi klidná a pracovitá. Také jsem klidný a pracovitý. Jen modrá písmena tvrdila něco jiného. Modrá písmena znala ten krásný opilecký vlak. Michail tu nebyl. Pole bylo vyprahlé dožluta. Už tu čekalo na Michaila po dobu tisíce vagónů. V celém městě nebyl jediný topol. Taňa tam zůstala, za pultem s příkrývkami. Na střechu nádraží najednou zaťukaly první kapky deště. Nejprve pomalu, poté zprudka a silně jako jezdecký oddíl bubnovaly na zesláblý vlnitý plech. Udeřily blesky. Taňa je nevnímala. Viděla světlo

ulici, svoji čistou ulici s květinami na oknech. Jsi klidná a pracovitá. Ne, ne. Člověk takové věci nemá poslouchat. Léto jde dál, to si má člověk říkat. Už je čas. Musí jít. Vykročila do lijáku pod protrhanými mraky. Zítra bude řeka velká a bílá. A vyrazí silná tráva. „Hej!“ Nějaký rozkodrcaný taxík se prodrál deštěm k nádraží. Taňa si ho před tím nevšimla. Zakopla. Málem sebou plácla do louže na cestě. Běžel k ní člověk tenký jako blesk. Neměl deštník. Byl promáčený na kost. Volal, co mu hlas stačil: „Prší! Prší! Podívej!“ Něco takového mohl vymyslet jen jediný člověk.

Přeložila Jana Georgievová

Първо място за превод в конкурса „Какво е за мен България“

Церемония по поднасяне на венци и цветя на Олшанските гробища

Галя Димитрова - първи секретар в Посолството на Република България в Чешката република пред паметника на загиналите за свободата на Прага българи

На 7 май на Олшанските гробища в Прага се извърши церемония по поднасяне на венци и цветя пред паметниците на загиналите по време на Втората световна война. В нея взеха участие председателят на Сената на Чешката република Милан Щех, бригаден генерал Ярослав Линхарт, държавният секретар на Министерството на отбраната Петър Ванчура, представители на

Камарата на депутатите, на чешкото правителство и на други институции и организации, дипломати. Венци бяха поднесени и от името на президента Милош Земан. В церемонията участваха представители на дипломатическия корпус в Прага, ветерани, много граждани. От българска страна венци положи Галя Димитрова – първи секретар и завеждащ консулска служба в Посолството

на Република България в Чешката република. Траурната церемония започна с полагането на венци и букети на Британското военно гробище на Общността на нациите (Комънуелт). След това бе почетена паметта на войниците от бившия Съветски съюз, на загиналите на пражките барикади, на жертвите в Прага 4 и летците от Кралските въздушни сили, на гробовете на армейски генерал Карел Клапалек и на генерал Карел Кутлвашр и на гробището на загиналите по време на съпротивата. Под звуците на химните на Чехия и България венци и цветя бяха поднесени и пред паметника на падналите по време на Пражкото въстание българи. На него на български е изписан безсмъртният стих на Ботев:
*Тоз, който падне в бой за свобода,
той не умира.*
На чешки четем благодарствените думи:
*Чест и слава на българските герои,
паднали за нашата свобода.*

Мария Захариева

Снимка: Мария Захариева

На гости в Българското посолство в Прага

Посолството на Република България в Чешката република

Посолството на Република България в Чешката република се намира в сърцето на Прага – на няколко метра от „Вацлавския площад“. Бледожълтата четириетажна сграда на улица „Краковска“ в чешката столица не блести с външна показност, но пленява посетителите с артистичната си атмосфера и пази вече позабравените истории на няколко поколения пражки жители. В нея вече 69 години се намира постоянната ни дипломатическа мисия.

„Краковска“ е една от старите пражки улици. Тя получава името си още в далечната 1348 г., когато по времето на Карл IV е основан Новият град (Nové Město). Разположена е до тогавашния Конски пазар (днес „Вацлавски площад“) и затова в нея започнали да отсядат търговци от известния с търговията си полски град Краков. Именно на тях е кръстена улицата.

Историята на дома на улица „Краковска“ 580/6

Пет века по-късно – през 1847 г. - на улица „Краковска“ 580/6, е построена нова сграда. Този период се свързва с голям разцвет на търговията. По това време богатите граждани са строили великолепни палати и големи къщи за даване под наем. Според Ружена Баткова

(Umělecké památky Prahy – Nové Město) през 18 век собственик на тогавашния дом на улица „Краковска“ 6 е бил инж. Ел. Вайтх. Тук се издигала къщата на аристократката Габриела Здекаурова, която била съборена и в периода 1845-1847 г. на нейно място е построен голям дом-дворец в стил късен класицизъм. Първоначалната постройка била двуетажна. Известно е, че в нея през 1904 г. е живял по-младият син на известния поет и писател Франтишек Ладислав Челаковски Яромир Челаковски (1846-1914), който от 1892 г. е бил професор в Юридическия факултет и архивар на Прага.

В дома на улица Краковска 580/6 известно време се е помещавал и деканатът на Философския факултет на Карловия университет. Тук до 1911 г. са се чели лекции по математика. Математикът Иржи Весели (Stoleté výročí „matiky“ v Praze) цитира откъс от протокола на събранието на преподавателите от Философския факултет от 20.10.1905 г., според който те предлагат да се вземе под наем и да се ремонтират първият и вторият етаж на сградата на ул. „Краковска“ 6, като на първия етаж да се помещава деканатът и да има лекционна зала, а на втория етаж да бъде заседателната зала. От протокола става ясно, че през първото десетилетие на 20 век домът се е давал под наем.

През 19 и 20 век той многократно

сменя собствениците си. Известно време принадлежи на Алеш и Емилие Крофлови и на Владимир и Емилие Ираскови, на Олдржих Розенберг, както и на Албин и Ерика Шромови.

В кадастъра на град Прага са записани извършените през годините промени. През 1911 г. са направени дребни подобрения в партера. През 1919 г. е ремонтирана терасовидната градина и е построена беседка в дясната половина на градината. Следващата година е издигнат третият етаж на сградата и остъклената веранда по проект на Франтишек Сандер, от която се открива прекрасна гледка към градината. Сандер е бил известен архитект, проектирал редица сгради около Вълтава, както и сградата на гара „Холешовице“. Когато къщата е принадлежала вече на България, е издигнат четвърти етаж за целите на търговската служба на Посолството (1965 г.). През 1972 г. в лявата част на градината е построена столова за служителите и няколко стаи за живеене.

Българо-чехословашката дружба спомага за купуването на сградата

След войната - от 1945 до 1948 г. - Българското посолство е било под наем на крайбрежната улица „Масариково набржежи“ 32 в сградата на Първата чешка застрахователна банка, национализирана през 1945 г. От 1949 до 1990 г. тази сграда се е ползвала от Посолството на ГДР, а днес там се помещава известният Гьоте Институт.

Явно поради възникнали проблеми с наема и необходимостта от намиране на подходящи помещения за посолството ни в Чехословакия Георги Димитров се обръща към Клемент Готвалд с молба да предостави на България подходяща сграда за българско посолство. Възможно е това да е станало през април 1948 г., когато Георги Димитров пристига в Прага начело на партийно-правителствена делегация и подписва заедно с Клемент Готвалд „Чехословашко-български договор за приятелство, сътрудничество и взаимопомощ“. Дватама се познават много добре и

са близки от Коминтерна, а през 20-те години на миналия век Димитров посещава редица чешки градове и дори има чехословашки паспорт. Не трябва да се отминава също фактът, че втората жена на Димитров е чешката еврейка-комунистка Роза Флайшман.

Положителният отговор от Чехословашката държава идва бързо. Предложена е за продажба триетажна сграда с красива градина в центъра на Прага, намираща се на адрес „Краковска“ 6.

Макар че след Втората световна война България е бедна, успява да осигури средства за закупуване на сградата. От договора за покупко-продажба между чешката и българската държава става ясно, че имотът на улица „Краковска“ 6 е бил конфискуван по силата на Указа на Президента на Републиката за конфискация на имуществото на неприятеля и създаването на Фонд за национално обновление от 25.10. 1945 г. и е принадлежал на тогавашна Чехословашка държава. Сградата е била във владение на Народна република България от 1.11. 1948 г.

Договорът за покупко-продажба е сключен на 9.12.1948 г. От българска страна той е подписан от посланик д-р Ненчо Ненов Николаев, завършил медицина в Прага, а от чешка - от д-р Мирослав Креиса – председател на Фонда за народно обновление. Сградата е купена за по-малко

Френски секретер от 16 век

от 5 млн. чехословашки крони. Така посолството ни в Прага се сдобива със собствен имот и градина в центъра на столицата, който при това получава с част от оригиналната мебелировка, включително с красиви полилеи от муранско стъкло, стенни гоблени, картини, мраморна камина и други предмети с голяма стойност.

Аристократична атмосфера изпълва и до днес сградата на Посолството

Сградата на днешното българско посолство в Прага навремето е представлявала малък палат на два етажа. Голямата дървена врата се отваря, за да ни разкрие знайни и

незнайни истории на бившите й собственици и наематели. Партерът днес се използва за целите на консулската служба. В двете странични крила на приземния етаж са се намирили конюшните, а сега там са гаражите.

Малък асансьор в стил сецесион ни отвежда на горните етажи.

Интересни факти за интериора на сградата разказва посланикът на Република България Н. Пр. Лъчезар Петков. Силно впечатлен от старинните мебели, той се съветва с експерти, които определят произхода им и ги датират. Интересен е случаят с картината в малкия салон до Огледалната зала. В описа на картините, правен по социалистическо време, му прави впечатление, че тя е обозначена като „Майка с три деца“.

Когато идва експерт, се оказва че става въпрос за копие на известната картина на Рафаело „Мадонна Терра-нуова“, направено от Карл Прием.

Г-жа Маргарита Цибулкова - дългогодишен служител в Посолството - е и неговата жива история. Тя познава мнозина от посланиците ни в Прага, присъства на ремонтните дейности и реставрации, провеждани в сградата. Спомня си интересен случай. През юли 2013 г. в Посолството е получено писмо от българин, живеещ в Париж. В него той пише, че когато бил 12-годишен отнесъл малка кристална част от полилея, която намерил на пода и сега, минавайки 37 г. по-късно през Прага, я връща.

На първия етаж са разположени няколко салона за срещи и прием на гости. Голямата зала там е с много красиви полилеи и изящни гипсови орнаменти. Възможно е тя да е била използвана за музикален салон, защото гипсовите орнаменти изобразяват музикални инструменти и театрални маски. В салона днес се извършват различни церемонии. Празнично украсен, той привлича много българи, които искат да сключат граждански брак в Прага в аристократична обстановка. Вляво се намира малка зала, наподобяваща салон за пушачи.

Вдясно е салонът с камината. Тук се намира красивата, но вече нефункционираща камина, направена от италиански мрамор.

Приемна в Посолството

На първия етаж е съхранен голям старинен дървен шкаф. Според експерти той първоначално е бил в църква и е служил за съхраняване на одеждите на духовните лица. Неповторима е атмосферата в него-лемия остъклен салон с изглед към градината. Изящната мека тапицирана мебел с преобладаващ бяло-златист цвят, елегантните кресла и канапе са сякаш озарени от падащите върху тях светълнчеви лъчи и разкриват ненаатрапчивото естетично чувство на бившите собственици, които са имали много точен и артистичен усет към детайла. Тук е може би най-подходящото място за следобедно кафе или чай.

Големите прозорци в коридора на втория етаж разнасят слънчевата светлина и тя облива красивите ръчно рисувани тапети с мотиви в стил сецесион, обграждащи металната, богато инкрустирана врата, която води към салоните на втория етаж. Целият коридор е издържан в меки зелени тонове.

На втория етаж се намира просторна зала, известна като Огледалната зала. Тя носи името си от големите венециански огледала, разположени до прозорците. Украсена е със златисти орнаменти. Паркетът ѝ е изработен от няколко вида дърво. Красивите полилеи са от муранско стъкло. Акустиката на залата е много

Салонът с изглед към градината

добра, което дава възможност в нея да се провеждат концерти. Роялът е от известната марка „Бехщайн“, но за съжаление вече е твърде стар и не е в добро състояние.

Вдясно от Огледалната зала се намира салонът с гоблените, използван по-късно за заседателна зала. Големите гоблени с растителни елементи са френски и са разположени от двете страни на стената. Те са рамкирани от златисти орнаменти на фона на типичния за сецесиона зелен цвят.

Малкото салонче с Мадоната вляво

от залата е покрито с дървена ламперия и мебели със златиста тапицерия. Над тях се откроява картината, която е копие на Рафаеловата Мадона Террануова. Смята се, че е дело на берлинчанина Карл Прием - възпитаник на Академията за изящни изкуства в Дюселдорф. Той е бил известен като автор на много качествени копия на известни картини. Пред Огледалната зала се намира зала, която по времето на социализма е била пригодена за киносалон. Запазено е и част от оборудването за прожекции на филми. Днес тя се използва за коктейли и приеми заедно с Огледалната зала.

Стаите на собствениците и помещенията за прислугата са се намирали в двете крила на сградата. Те гледат към градината, представляваща вътрешен двор с беседка. В дясното крило се намират стаите на собствениците – спалня, салон за четене и баня. В тях всички мебели са немски и са в добро състояние. Неголемият салон пред спалнята вероятно е бил ползван като салон за четене и почивка, защото в него освен шкафове и малка масичка с кресла, има и диван, който е служил за отмора. Мебелите и тук, и в спалнята са бяло-златисти и са в хармония с цялостното обзавеждане на дома. Богато орнаментираната със златист цвят бяла мебел е характерна за целия палат. Днес в страничните крила на сградата се намират основно кабинети на

Малкият салон с Мадоната

служителите на посолството. На достроения през 1920 г. трети етаж се намира работният кабинетът на посланика, няколко салона и зимната градина. Полилеите в някои от залите тук са от по-ново време и са в стил „Мария Терезия“. Особено впечатление правят двата големи богато орнаментирани немски шкафа от 17 век и секретерът и огледалото от 16 век, които са френска изработка. Изящна масичка за игра на карти, елегантни канапета и кресла, статуетка на Гай Юлий Цезар и картини от български художници допълват интериора.

Към вътрешния двор води петраменна стълба с каменен парапет. На площадката в средата на стълбата има малък фонтан, който разпръсквал вода и освежавал минаващите. Фонтанът се допълва от декоративна каменна решетка. Над фонтана днес се намира малка розова градина. Тук през 1919 г. е изградена беседка, пред която се издигат две статуи с ангелчета. Срещу нея през 1972 г. е изградена столова. Бившият стол днес се използва за изборно помещение.

Художествената колекция на Посолството на Република България включва картини от Сирак Скитник, Веселин Томов, Й. Гешев, В. Парушев, В. Вълев, Рангелов, П. Стефанова, В. Масларова, Ант. Петков, Б. Бонев, П. Балкански, Л. Петров, Вл. Гоев, Здр. Александров, Ч. Пешев, П. Бранев,

Немски шкаф от 17 век

Константин Щъркелов, Бенчо Обрешков и др.

Голяма част от картините в Посолството са на български автори, но има и картини на известни чешки художници като Франтишек Цундрла, Леополд Мусил, Ото Холас, Марие Щястна.

Макар че от 1948 г. досега в Българското посолство на улица „Кракковска“ 6 в Прага са се сменили деветнайсет посланици, трябва да се отбележи, че сградата е изключително добре поддържана. Почти всеки един от посланиците ни в чешката столица, както и някои от времен-

но управляващи, са допринесли за запазването на оригиналния вид на сградата. По време на провежданите ремонти и реставрации интериорът не е пострадал – съхранени са включително характерните ръчки за отваряне и затваряне на прозорците, оригиналните дръжки на вратите, както и зеленият, сецесионен цвят на стените в някои от салоните и коридорите. Всички зали и салони на посолството са в много добро състояние. Нещо повече – те привличат гостите на Посолството с изискан артистократизъм и елегантност. Венецианските огледала в позлатената Огледална зала и днес отразяват гостите по време на концерти, приеми, изложби, представяне на книги, от стария концертен роял „Бехщайн“ се разнясат звуци на любими композиции, картините на български художници ни пренасят, макар и за кратко, в Родината, а „Мадонна Террануова“ продължава да ни пленява с ренесансовата си красота.

Статията е написана благодарение на любезното съдействие на Посланика на Република България в Чешката република Н. Пр. Лъчезар Петков и на г-жа Маргарита Цибулкова – служител в Посолството.

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева

България 2 | 2017

Един от салоните

Микулчице - средище на култура и духовност

На 13 май Посолството на Република България в Чешката република, Българският културен институт в Прага и Българското средно общообразователно училище „Д-р Петър Берон“ организираха тържествено честване на празника на Св. Св. Кирил и Методий. Инициативата се осъществи в партньорство с представители на местната власт на Южноморавска област и Микулчице, на чешки университети, музея в Микулчице и организации на българите в Чехия. (Б.ред.)

Поднасяне на цветя на паметната плоча в Микулчице. Отляво надясно: Боряна Пунчева, Мария Захариева, Таня Борисова, Н.Пр. Лъчезар Петков, София Татарова, Вит Райтшлегр.

Докато пътувах към Микулчице на 13 май за поклонението на гроба на св. Методий усещах нещо много специално и това не беше само вълнение от голямо събитие. Въпреки прогнозата за дъжд и лошо време, грееше ярко слънце. Чувствах, че отивам на свято място, знаех че слънцето не грееше така ярко случайно, а белите облачета не бяха безпричинно така весело игриви. Чувах песента на буквите в съзнанието си. Кирилицата ни прави толкова различни и толкова силни. Силата е в словото, защото „в началото беше словото.“

На мястото, където отивах в местността Микулчице, Южна Моравия сред археологически открития е бил намерен средновековният християнски център Велехрад. Именно там се предполага, че е бил погребан Методий. Това е свято място, където българи, славяни и християни и техни гости и приятели се събират всяка година на поклонение. Микулчице е толкова сакрално и важно място за българите, колкото гроба на св. Кирил в базиликата „Сан Клементе“ в Рим.

Атмосферата на 13 май 2017 година беше неповторима. Такава празничност, толкова силен дух, сякаш двамата апостоли на славянската култура бяха редом с нас.

Празникът започна с поднасянето на венци и цветя на паметника на Св. св. Кирил и Методий и на паметната плоча на св. Методий от името на Посолството на Република България в Прага, Държавната агенция за българите в чужбина, Българския културен институт в Прага, Българското средно училище „Д-р Петър Берон“, Гражданско сдружение „Възраждане“, администрацията на Южноморавска област и Микулчице. Химните на Република България и Чешката република създадоха необходимата тържественост. Встъпителните думи на водещата г-жа Боряна Пунчева придадоха още по-голяма празничност и усещането, че сме поблизо до Родината. Докато говореше, за миг имах усещането, че съм стъпила на майката земя - България. Негово Високопреподобие Архимандрит Атанасий, протосингел на Западно и Средноевропейска митрополия отслужи благодарствен

молебен.

Към участниците бяха отправени поздравителни адреси от името на Светия синод на Българската православна църква, от министъра на образованието и науката г-н Красимир Вълчев и от председателя на Държавната агенция за българите в чужбина г-н Димитър Владимиров. Приветствие отправиха директорът на БКИ – Прага Галина Тодорова и директорът на БСУ „Д-р Петър Берон“ Таня Борисова.

В приветствието си към гостите българският посланик Н. Пр. Лъчезар Петков обърна внимание на това, че Св. Св. Кирил и Методий са „първите български интелектуалци, мислители с могъщ творчески потенциал, който надхвърля националната стойност, добивайки общоевропейско значение.“

„Светите братя Кирил и Методий показват пътя, по който хората могат да се обединят, когато споделят едни и същи културни и морални ценности.“

Той отдаде значение и на духовността, като зададе реторичния въпрос:

„Дали днес можем да говорим за

победа над духовността или може би само да мечтаем за нея? Именно днес държавата, църквата, училището и семейството са призвани с общи усилия да се борят за тази кауза, да бъдат опора на най-младите, за да бъде България майка на синовете и дъщери, с които се гордеят.“

Негово Превъзходителство, г-н Лъчезар Петков, сподели радостта си, че на този ден на мероприятиято, посветено на Светите братя присъстваха университетски преподаватели, учители и ученици от българското училище „Д-р Петър Берон“ и неделните български училища в Прага и Бърно. Изключително силни и искрени бяха думите му, с които докосна сърцата на българите, като сподели, че със съпругата си наричат децата от българските училища „нашите деца“.

Председателят на Гражданско сдружение „Възраждане“ Мария Захариева също приветства участниците и гостите, като завърши внушителната си реч с думите „Да пребъде славянският род!“, които проправиха приятелски мост между българи и чехи“.

Учениците от БСУ „Д-р Петър Берон“, представиха поетични анонси, които поставиха акцент в културната програма на празника. Изпълнението на децата от неделното училище в Бърно с тяхната по детски чиста радост прибавиха веселие към празника. В приветствията си официалните чешки представители – г-н Вит Райтшлегер, председател на Комисията за междурегионални отношения на Южноморавска област и инж. Ян Влашиц, кмет на Микулчице, наблегнаха на общите корени и дълбоките духовни традиции в отношенията между България и Чехия, свързани от просветителската мисия на светите братя.

Слово за делото и духовното наследство на светите равноапостоли Кирил и Методий произнесе д-р Елена Крейчова, преподавател в Масариковия университет в Бърно. За празничното настроение на тържеството допринесоха изпълненията на хора при БСУ „Д-р П.Берон“ в Прага с ръководител Росен Михайлов. Българската народна песен „Ай, да идем Яно“ събуди мили спомени

Танцов ансамбъл „Пирин“

в сърцата на българските участници и гости.

Танцов състав „Пирин“ от град Бърно с ръководител Георги Георгиев, подари на гостите букет от пъстри български народни ритми с прекрасна хореография и чудни костюми. Те предизвикаха експлозия от емоции и получиха нестихващи аплодисменти.

Празникът завърши с песента „Върви народе възродени“, изпълнена от малки и големи. След импровизирания коктейл на открито, гостите имаха възможността да посетят изложбата в музея, да чуят приветствието от директора на музея д-р Франтишек Синек и да видят прожекцията на филм за светите братя Кирил и Методий.

Делото на Св.св. Кирил и Методий

ще има за в бъдеще все по-голямо значение не само за нас българите. Словото е пътят към обединена Европа.

Честването в Микулчице е празник на душата и сетивата, което ще набера все по-голяма популярност. На връщане към Прага се чувствах пречистена и духовно извисена, а в главата ми звучаха думите на френския лингвист проф. Роже Бернар: „Спасявайки делото на св.св. Кирил и Методий, България е заслужила признателността и уважението не само на славянските народи, но и на света. И това ще бъде така, докато човечеството влага истинско съдържание в думите напредък, култура и човечност...“

Раиса Андонова-Щурм

Поднасяне на венци на паметника на Св.Св. Кирил и Методий в Микулчице

Снимки: Здравка Славова

Най-голямата любов за Иван Вазов идва на 55 г.

Кои са забележителните жени, оставили ярка следа в живота на Иван Вазов? Как харизматичната, но омъжена и 27 години по-млада писателка Евгения Марс се превръща в неговата най-голяма муза, вдъхновила го да изживее нов творчески подем и донесла му щастие? За това разказва книгата „Любовта е златен сън“ (издание на), която събира шедьоврите на интимната лирика на Иван Вазов (1850-1921), любовни писма, интригуващи факти за романтичните му истории. Съставител и автор на предговора и коментарите е Людмила Габровска, художник е Ралица Денчева. Уникалното издание посочва и коя рускиня го подкрепя по времето, когато пише „Под игото“. Повечето хора не знаят, че за да има вътрешното спокойствие да работи упорито, на Вазов му е помогнала не само обичта към родината, но и към една млада жена. Именно връзката с 25-годишната Вера Тимони го вдъхновява да преглътне болката от носталгията, докато е в Одеса, и да гледа с повече вяра към бъдещето. Запознанството с нея е сред многото удивителни срещи, които напълно променят съдбата му. Не по-малко драматични са и белезите, които цял живот носи в сърцето си заради злополучния си брак с Атина Болярска. Но най-голямата любов в живота му, белязан от изневери и предателства, е Евгения Марс. Когато се запознава с нея, той е 55-годишен, а тя на 28.

Един ден през есента на 1905 г. Вазов среща един познат от Пловдив – д-р Михаил Елмазов, с когото са били заедно емигранти в Русия. Те се срещат случайно по пътя към Горна баня, където искат да се поразходят. Докторът кани поета да се присъедини към неговата компания – 28-годишната му съпруга Евгения Бончева и Никола Георгиев, редактор на в. „Народно единство“. Вазов се съгласява и четиримата седят в едно заведение. До този момент не обръща внимание на жената до себе си – той я познава бегло от 1895 г. и

Иван Вазов, 1910 г., София

през този период са се разминавали само с кимване. Постепенно разговорът се насочва към литературата и Вазов пита кой е авторът „Марс“, чиито разкази четете редовно. – Това име американско ли е или английско? – пита той. – Авторката е госпожата, която стои до Вас – отговаря Георгиев. Вазов се обръща с изненада към Евгения, която се изчервява от неудобство, тъй като не иска тайната ѝ да бъде разкрита. Но поетът се усмихва и я насърчава: „Вие не трябва да се червите, а да се гордеете“. Тази среща е решаваща не само за

младата писателка, но и за самия Вазов. Най-малко е очаквал, че мълчаливата и наглед скромна зболекарска съпруга може да е автор на свежите разкази. Влюбва се светкавично, без да може сам да определи с какво тази жена, която дори не е поразителна красавица, успява така да го завладее. Тя наистина няма ослепителната външност на мадам Рекамие или блестящото образование на мадам дьо Стал, които са организирали литературни салони в Париж сто години преди нея. Но също като тези прочути францужоки, и Евгения Марс събира най-големите творци в своя салон всяка седмица. В него обсъжда десетки разнообразни въпроси, които показват бързия ѝ ум и любознателност. Освен с интереса си към изкуството тя се откроява с грациозна походка, пламенни очи и изящна фигура, която изглежда още по-блестяща заради вкуса ѝ към модата. Всичко това, съчетано с културата и елегантните ѝ маниери, рязко я отличава от повечето софиянки по това време, които все още не могат да се разделят с шопските си обноски. Разбира се, Вазов няма как да подмине страстта ѝ към книгите и амбицията ѝ да пише. За него чувствата му са кристално чисти, но за обществото

Иван Вазов и Иван Шишманов, 1915 г., София

той е човек, подведен от една хитра жена. Хората се разделят на две: за едните Марс е умна сметкаджийка, иначе казано – златотърсачка. А за другите е даровита и оригинална личност, която има смелостта да развива интелектуалните си интереси във време, в което жените дори нямат право да гласуват (в България това е разрешено едва през 1937 г.). Каква е истината? Трудно може да се даде превес на едно или друго мнение за тях, защото всичките им приятели са крайно субективни. Но е безспорно, че между двамата има силно духовно привличане, което ги сближава през 1906 г. Остават близки почти 16 години – период, който една жена, ако е толкова користолюбива, едва ли може да изтърпи, при положение че в разцвета на своята младост има много по-богати кандидати.

Зложелателите обаче изтъкват, че за нея водещ е не луксът, а амбицията да блесне като писателка. Затова мнозина подхвърлят язвителни критики, че нейните разкази и драми са написани от Вазов. Особено популярен става злъчният слух, че „Марс има мустаци“ – т.е., че авторът на творбите ѝ е самият Патриарх. Дали това е само плод на завист, така дълбоко вкоренена в българската народопсихология?

Ревността определено е важен фактор за злобата срещу нея, тъй като повечето българи трудно могат да простят на една жена, ако е красива, умна и успяла. Затова съвременниците ѝ гледат на нея с подозрение, но се намират и такива, които обективно пишат за личността ѝ. Така например писателят Драган Тенев се среща с нея в заника на живота ѝ и си спомня: „През 1937 г. Евгения Марс трябва да е била вече някъде около 60-годишна, но въпреки годините си тя беше все още хубава жена. Не бе изгубила нищо от своята властност на първа дама на българския Парнас. И беше с доста високо самочувствие, което, трябва да се признае, имаше покритие. Все пак тя беше авторка на няколко тома разкази, на пиеси, играни в Народния театър, и извън това една от най-значимите членки на тогавашния Клуб на българските

Евгения Марс

жени писателки“.

На другия полюс е Атанас Буров, който е хаплив и саркастичен. Пред Михаил Топалов той обяснява: „Евгения Марс си играеше с Иван Вазов. Тя го направи на стари години за смях... Защото знаеше цената си и го правеше само за пари. Тя го изцеди като лимон – обра му всичко“. В подкрепа на тази теза е и мнението на сестрата на поета Въла Фетваджиева, която живее заедно с него и се грижи за домакинството му. Тя с раздражение вижда как Вазов подарява на Евгения всяка ценна картина или друга вещ, която ѝ харесва от къщата му, макар тя открито да флиртува с други мъже, когато са заедно навън. „Аз виждах как госпожа Е. правеше разни знаци с очи и усмивки на някои господа“, разказва Въла, но нейните наблюдения не променят щедростта на брат ѝ. Именно при младата писателка отива и един от най-скъпите подаръци на поета – сребърната лира за неговия юбилей през 1895 г. Марс я продава след смъртта му и това дава

повод за един от най-големите скандали в литературната ни история, стигнал дори до съдебната зала. Независимо дали твърденията за сметкаджийство са истина или лъжа, не може да се отрече, че Марс има своето място в изкуството. Родена на 25 август 1877 г. в Самоков, тя не успява да продължи образованието си, тъй като се омъжва едва на 16 г. за д-р Елмазов, първия дипломиран зъболекар у нас. Тяхната сватба е сред най-бляскавите събития на столицата, отбелязва Райна Костенцева в спомените си за София. Но ранният брак не лишава Евгения от жаждата ѝ да чете и да се усъвършенства, заради което културата ѝ е впечатляваща. Издава първия си сборник с разкази „Из живота“ през 1906 г., последван от още три сборника и две драми („Божана“ и „Магда“), както и от алманаха „Полувековна България 1878-1928“. Когато умира през 1945 г., тя отдавна е доказала името си на силна и оригинална личност, с воля, която ѝ помага да надхвърли закостенелите рамки, определящи скромна роля за тогавашните жени. Какви са били предразсъдъците на старите българи показват много точно думите на дядото на Иван Вазов, на когото той е кръстен – Иван Вазът, – който казвал: „На жената дай калъчка, но свобода не ѝ давай“.

По времето, когато Евгения се сближава с поета, тя вече има двама синове Владимир и Павел (който покъсно става изтъкнат оперен певец).

Художник Руска Маринова

Евгения Марс, 1912 г.

Вазов е отзивчив и внимателен към всичките ѝ роднини, както и към съпруга ѝ, на когото често праща поздравии в писмата си. Либералните отношения между тях са странни за повечето им съвременници, но с още по-голяма злост те се нахвърлят срещу чувствата на Вазов, който е значително по-възрастен от жената, която нарича своя „богиня“ и „ангел-хранител“.

Никой не би могъл да каже дали нейното ласкаво отношение е плод на алчност или обич, но е факт, че тя успява да преобрази поета. Той започва с нови сили да твори и да живее, но връзката им не е безоблачна. Евгения има сприхав характер и затова близките ѝ я наричат „Муса-Кеседжия“.

Помежду им често пламват спорове, но Вазов пръв протяга ръка за помирение. Да бъде винаги сговорчив обаче е най-малкото, което прави за нея. Той упорито я лансира, пише възторжени рецензии за творбите ѝ и се опитва да наложи името ѝ.

Но не се ограничава само с това. До този момент упорит враг на връзкаството, Вазов започва често да ходатайства за нейните роднини и по цели нощи не може да спи, ако не успее да изпълни молбите ѝ. А Марс, вярна на войнствения си псевдоним, често го изпепелява с погледи, думи или мълчание.

Но нищо не може да развенчае нейния ореол в очите на Вазов,

който е толкова обсебен, че е готов на всичко, за да ѝ угоди, и дори една най-обикновена разходка в Борисовата градина за него е такова щастие, че той ѝ благодари многократно за тази „чест“. Омаята му е толкова голяма, че дори не обръща внимание на слуховете. Но зловонието на клюките наскърбява съпруга на Евгения, който вижда, че не може да стори нищо, за да задържи жена си при себе си. Той дискретно се оттегля, запазвайки своето достойнство, без да прави обществени сцени на бившия си приятел. А и нима такива изблици биха му помогнали?! Вазов е обсебен от любовта си и нищо не може да го спре.

Връзката с Евгения го вдъхновява да забрави за болести, умора и врагове. Вече не го засягат подигравките, че неговите читатели са „фасулковци“, нищо не може да пробие бронята на новото му самочувствие. Затова през 1919 г. събира смелост да издаде „Люлека ми замириса“, в която разкрива своите най-интимни чувства. При това, в разгара на своята шеметна страст, той среща неочаквана подкрепа. Майка му, която е толкова здраво свързана с морала и предразсъдъците на старите българи, този път одобрява връзката му. Това изненадва Вазов, който още помни как тя категорично отхвърля други жени, които дори не са омъжени като Марс и затова

Поетът през 1920 г., София

Евгения Марс (вляво) с Атанас Илиев и Магда Петканова пред паметника на Вазов във Варна. Скулптор – Андрей Николов.

са много по-подходящи кандидатки според патриархалното общество. Според повелите на времето идеалната жена, която един достопочтен мъж трябва да избере, е съвсем млада, мълчалива, покорна, неомъжена и безропотно отдадена на кухнята. Евгения не е нито едно от тези неща и въпреки това Съба Вазова я подкрепя. Къде се крие тайната на този толкова рязък обрат в поведението на една жена, която винаги е била с устойчиви възгледи? Отговор ни дава един честен и умен младеж – Георги Любенов, който преписва ръкописите на Вазов. Със своето чистосърдечие той спечелва уважението на цялото му семейство и затова Съба често му споделя по-лични факти, докато той чака поета да се върне. Веднъж тя му казва „Тази жена е магията на Иванчо!“. И допълва, че с нея той се чувства щастлив. Това безспорно е така. „Аз нямам друга радост освен тебе – пише ѝ Вазов. – Сърцето ми е пълно и прелива от тиха радост при мисълта, че имам в тебе мила и очарователна дружка, чиято изпитана преданост през толкова години ми е най-скъпата радост в света“. Именно на „идеалната си дружка“ той пише едно от най-трогателните си писма на 19 септември 1921 г. Завършва го с надеждата, че скоро ще види своята „царица“. Тази чиста и скромна мечта се оказва последната в живота му.

Пламен Тотев

Рецептата за любов на Иван Вазов

Семейна снимка на Вазови от 1907 г.

Седнали: Анна Вазова-Пачева, Иван Вазов, Съба Вазова, Никола Вазов. Прави: Владимир Вазов, Киро Вазов, Въла Вазова-Фетваджиева, Георги Вазов, Борис Вазов.

Книгата „Любовта е златен сън“ (издание на „Персей“) събира любовните истории, стихотворения и писма на Иван Вазов, за да разкаже кои са забележителните жени, оставили ярка следа в живота му. Съставител и автор на предговора и коментарите е Людмила Габровска, художник е Ралица Денчева. За първи път най-интересното от интимните писма на Вазов се издава заедно с любовната му лирика и се поставя в контекста на житейските обстоятелства около създаването ѝ. Коментарите към стиховете обясняват множество интересни и непознати за повечето читатели факти не само за личния свят на Вазов, но и за неговия характер, като например отказа му да получава подаръци от политиците, за да не бъде сметен за храненик на властта. По тази причина той не приема вила в Боровец и скъпа къща в София, тъй като в неговите очи това би било проява на сервилност.

Богат с романтични спомени, вледеняван от изневери, предаван от приятели, преследван от ревниви мъже, Иван Вазов има достатъчно голям

опит, за да признае в заника на живота си каква е неговата рецепта за идеалната любов. Широко известна е връзката му с харизматичната, но омъжена и 27 години по-млада писателка Евгения Марс, която се превръща в неговата най-голяма муза, вдъхновила го да изживее нов творчески подем и донесла му щастие. Но другите жени в живота му досега оставаха в сянка.

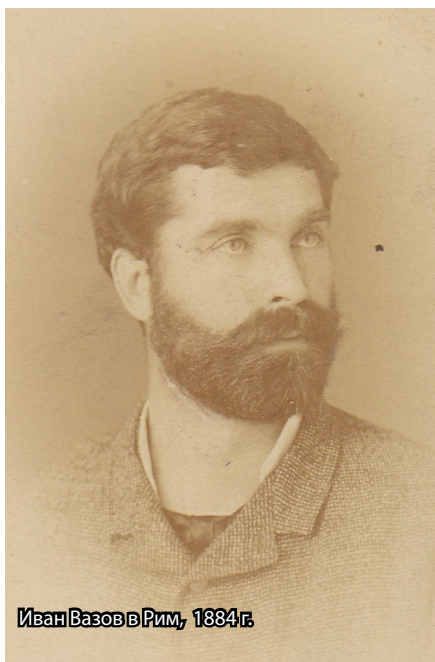
Първото романтично увлечение на Вазов е от 1868 до 1870 г. - по една девойка, която се казва Елена Божинова и играе в „Многострадална Геновева“. Пиесата е представена в Карлово, където той я вижда и още същата вечер излива емоциите си в стихотворението „На непознатата девойка“, в което има и немалко еротизъм.

Но това възхищение се оказва краткотрайно и е пометено от тайфуна на първата му истинска любов – Катерина. Ирония на съдбата е, че тя се среща с Вазов благодарение на ревнивия си мъж, който не искал никой друг да спира погледа си върху нея. Историята ѝ е в духа на най-романтичните саги, които са на

мода по онова време, но за разлика от тях, е напълно истинска. Еврейка от Солун, тя се омъжва за търговеца Васил Кьороолу, след като той буквално я отвлича – затваря я в една голяма каца за боза и тайно я измъква от града. В Сопот се държи строго с нея и тя има малко приятели, сред които и майката на Вазов.

Сватбената снимка на Иван Вазов и Атина Болярска от 4.11.1890 г.

Иван Вазов в Рим, 1884 г.

Година и половина 19-годишният поет е влюбен в нея и никой не знае за чувството, което го изгаря. По това време Катерина е на 30 години и както я описва Вазов – „със среден ръст, мургаво лице, мечтателен поглед, ориенталски тип – иначе простичка, необразована жена“. Но въпреки липсата на светски маниери и култура, тя го очарова с нежността, спокойствието и отзивчивия си характер. Един ден той решава, че вече не може да крие страстта, която го влудява, и пристига в дома ѝ. На близките ѝ казва, че носи писмо от съпруга ѝ, който по това време е във Влашко. Те спокойно го изпращат в стаята ѝ, без да подозират за бурните чувства, които ще се разразят. Разтреперан от страх и ужас, че може да бъде отхвърлен, Вазов признава на Катерина любовта си.

– Иванчо – отговаря му тя, – както ме обичаш ти – и аз ще те обичам. Но сега нашите са на двора и аз отивам на баня. Ела довечера да си поприказваме повече.

– Няма ли да бъда видян от роднините ти? – пита я Вазов.

– В никакъв случай не влизай през портата, а се помъчи през съседната градина и се прехвърли през зида! – обяснява му Катерина.

Той прави точно така и тази нощ става преломна за него. „Аз се чувствах най-блаженият човек на света и животът ми беше верига от радости“.

Но еуфорията му е кратка – след една година мъжът ѝ я извиква във Влашко и те се разделят с много сълзи.

Макар връзката им да завършва горчиво, тя вдъхновява Вазов за много от стиховете, които по-късно включва в стихосбирката си от 1880 г. „Майска китка“.

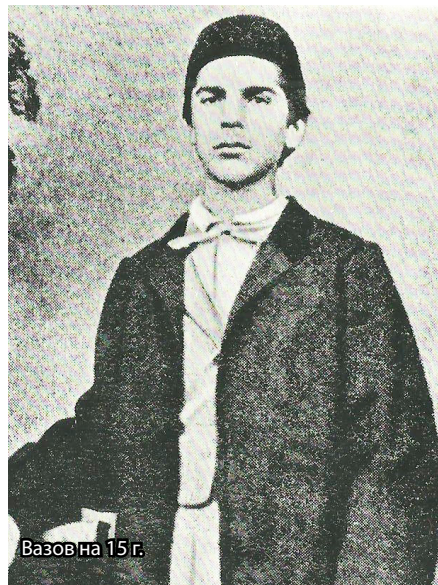
Като председател на окръжния съд в Берковица (от 1879 г.) поетът намира нов образ за сантименталните си идеали. Тя се казва Зихра (известна и като Параскева), 19-годишна покръстена туркиня, чийто съпруг – турски бей – веднъж така се напил, че паднал в реката и се удавил. След като научава за вдовството ѝ, един руски офицер я взема под своето покровителство, но когато трябва да напусне града с него, тя отказва, за да остане с Вазов. Амбициозно се заема с идеята да му създаде домашен уют, вкусни гозби и весела атмосфера, която го преражда и му дава сили да преодолее обидите на своите завистници. За голямо огорчение на поета обаче чувствата ѝ се оказват всеотдайни, но кратки. Една вечер офицерите от местния гарнизон решават да съблазнат Зихра и да я отнемат от Вазов. За този случай той разказва 40 години по-късно пред дъщерята на техния началник Христо Чавов – Олга Чавова. „До ден-днешен, след толкова години, имам зъб на него. Бях съдия в Берковица. Тогава там имаше полк. Дойде баща ти, хубавец, млад, елегантен, стегнат подпоручик, получил образованието си във Виена, и в кратко време завъртя девойките ни. Но това не ме засегна. Аз имах една приятелка, една чудно красива туркиня. Какво направи Христо, как успя за кратко време да ми я открадне. Не му простих това досега!“ Жена, която ще го заслепи до лудост, е полугъркинята Пелагия – находчива, обаятелна и безкористна. Тя го пленява не само с женското си очарование, но и с бързия си ум. Поетът е толкова щастлив, че животът за първи път изгубва сивото си напрежение за него. Потънал в своя розов облак от мечти и екстаз, той има чувството, че лети по улиците на Пловдив. Пътят му изглежда ясен – любов, брак, деца, щастие...

Но вместо това е съсипан от гняв, самота и огорчение. Какво предизвиква неочакваното сътресение във връзката му? По ирония на съдбата – точно качеството, което цени най-много в любимата жена, се оказва пречката към неговата идилгия. Убедена, че Вазов ще оцени нейната прямота, която винаги е подчертавал, че харесва, Пелагия му споделя своята най-голяма тайна – че има извънбрачно дете на остров Крит. Обичта на поета наистина е силна, но не по-малко влиятелни са и предразсъдъците на тогавашното време. И до днес не е ясно кой слага край на любовта им: дали Вазов, огорчен от този „грех“, или Пелагия, която малко по-късно се омъжва за руски полковник в София. Безспорно е само, че раздялата го наранява до такава степен, че той мисли за самоубийство: „Исках да се отърва от страдания, като се хвърля в морето... Тъй обичах „оная“. Това признание навежда на мисълта, че Вазов би преглътнал всичко, за да остане с нея, но тя предпочита да започне живота си начисто и заминава за София, където слуховете за нейното минало няма да ѝ тежат като клеймо.

Към отчаянието в личния му живот се прибавя и разочарованието от политическите конфликти след Освобождението. Неуспешният преврат през 1886 г. прогонва много русофили от страната, включител-

Катерина Къороолу (първата голяма любов на Вазов) със съпруга си и двете им деца

Вазов на 15 г.

но и Вазов. Той заминава за Одеса, където започва да пише „Под игото“. Там среща 25-годишна рускиня Вера Алексеевна Тимони. „Не беше сериозна любов... Не беше много образована. Не се интересуваше от литература... Тя се твърде привързва към мен“. Нейният мъж бил изпратен в Сибир и Вазов се осмелява да изпрати снимката ѝ на майка си. „На портрета тя изглеждаше доста прилична и симпатична – пише брат му Борис, – но майка ни не одобряваше неговото желание и смяташе, че той трябва да се ожени за българка“. Вера е много увлечена и заплашва поета със самоубийство, когато разбира, че ще я напусне. Той отлага за малко пътуването си, но все пак си тръгва за България, като я успокоява с обещанието, че пак ще се върне при нея. Колко ли дълго Вера е чакала отчаяно Вазов, който ѝ е вдъхнал лъжливи надежди, само за да я „укроти“, както споделя покъсно самият той?

По същото време още една жена търси жадно неговото внимание и го кани на среща с анонимно писмо. Без да подозира кой се крие зад поканата, той отива в посочената градина и вижда с изненада бившата си приятелка Пелагия. Тя е на посещение в Одеса с мъжа си и му се вижда разхубавена, богата и напълняла, но не предизвиква у него „никакви особени чувства“.

През 1889 г. Вазов с облекчение загърбва живота на емигрант и пристига в родината, без да знае, че ще поеме още един тежък удар.

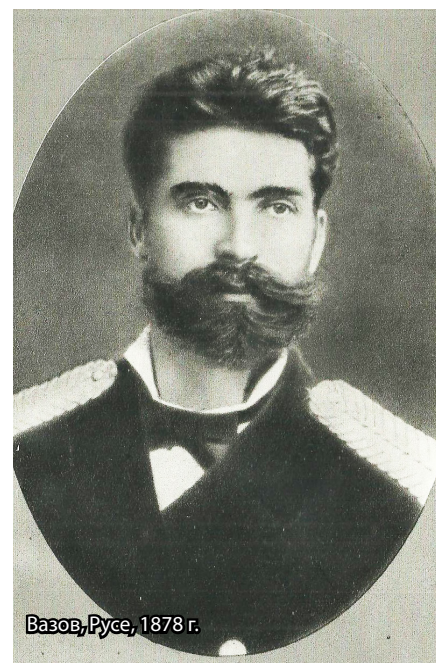
Но този път той не е от враговете му, а от една миловидна жена с буден поглед и гъсти, царствено падащи коси. Тя носи име, което ѝ подхожда – Атина Болярска – и няма търпение да свърже живота си с този на поета. Вазов вижда в брака си удобен пристан от мътните бури в политиката и решава да се ожени сравнително бързо, макар че не познава добре бъдещата си съпруга. На пръв поглед тя е блестяща кандидатка – завършила е престижния Фундуклеевски лицей в Киев, има представителна външност, енергичен характер и аристократично потекло от Русе. Вазов предполага, че сборът от всички тези качества ще има прекрасен резултат. Но бързо разбира, че в брака подобни изчисления не важат. С Атина се оказват коренно различни. Тя е приказлива и жизнерадостна, а той – вглъбен домошар, който предпочита уютта на скромната си стая пред блясъка на балните зали. „Не мога да кажа, че беше много общителен – пише снаха му Елисавета Консулова-Вазова, – но никога не беше невнимателен или намусен“.

Това обаче не е достатъчно за Атина и за кратко време им става трудно не само да си говорят, но дори да съвместяват навиците си. Тя жадува за светското общество – доколкото такова въобще е имало в България, с изключение на чуждите дипломати, – а той намира подобни събирания за безплодно пилеене на времето. Както отбелязва брат му Борис, той никак не обича прахосването на живота: затова не одобрява кръчмарските събирания, бърбенето с „приятели“, играта на карти, висенето по вечеринки. Целта му е само да съхрани и удвои своята енергия, за да пише все повече и повече. Затова навиците на Атина не само не го вдъхновяват, а точно обратното – дърпат го надолу, към блатото на сивото всекидневие, което би могло да притъпи перото и на най-активния творец. Поне такава е версията на неговите роднини, а тя самата твърди, че е жертва на тяхната нетолерантност. В крайна сметка различията между двамата младоженци, чийто брак изтрайва едва година и три месеца, завършва безцеремон-

но. Един ден Атина отива на разходка и когато се връща, разбира, че входната врата е заключена. От втория етаж се отваря прозорец и една бохча тупва в краката ѝ. „Булка, няма място за тебе вече в тази къща“, чува тя от близките на поета, които са опаковали набързо багажа ѝ, докато тя отсъства. Изпаднала в шок, младата жена отива да търси подслон при Михалаки Георгиев и съпругата му Магдалина, които са я запознали с поета и са техни кумове. За връщане на първоначалната романтика в брака и дума не може да става, но Вазов се надява поне разводът да мине бързо и леко. За негово голямо съжаление, той не получава развод до края на живота си. До такава степен е огорчен от Атина, че дори изрично подчертава в своето завещание, че на нея не оставя нищо, защото „тя ми измъчи душата“.

Скандалите около брака му предизвикват различни слухове, включително и този, че майка му е виновна за изгонването на жена му. Това не отговаря на истината. Съба Вазова повече от всички иска двамата да се съберат отново, но не успява да промени мнението на сина си: „Тя настояваше пак да се съберем. Аз не рачих. Имаше защо“.

Пламен Тотев

Вазов, Русе, 1878 г.

Снимки: архив на издателство „Персей“

Маестро Хосен и духът на Паганини

Марио Хосен и Златна Костова.

Едно от събитията на софийския културен сезон в края на 2016-та беше концертът на „Българския Паганини“, както е известен и у нас, и по света големият български цигулар Марио Хосен.

Искаше ми се първото ми интервю с него да не бъде традиционно, казионно; да не говорим за неща, които всеки може да намери с едно кликане в Интернет. Затова помолих Маестро Хосен да разкаже за своите учители и кумири така, както незабравимо и вълнуващо разказваше за своите идоли и модели за подражание великият Йехуди Менухин във водения от него филм на BBC The Music of Man. Разказът на Марио Хосен беше разказ за доброто, получено, дадено, сътворено от музиката и музикалните педагози.

Щастлив съм, че съм имал великолепни педагози, - започна разказа си той. - Още с проходаването си в класическата музика и цигулката, имах късмета да работя с едни от най-ярките педагози в Пловдив - Атанас Бъчваров и Дарина Данкова, а впоследствие съдбата ме срещна с големите майстори на цигулковото изкуство - първо, в България, професорите Боян Лечев и Евгения-Мария Попова, а после и Ректора на Виенската музикална академия Михаел Фришенишлагер, при когото завърших образованието си във Виена. Най-ярък спомен и най-силен

отпечатък върху изпълнителската ми дейност обаче бележи срещата ми в Париж с големия френски цигулар Жерар Поле. Това, което съм като изпълнител, дължа естествено и на много други музиканти. Не мога да пропусна имената на Евгения Чугаева и Руджиеро Ричи - двама великолепни педагози - така че мога спокойно да кажа, че съм един истински щастливец, що се отнася до учителите ми в голямото изкуство. И сред плеядата големи имена, с които съм се срещал, при които съм учил, които са ме вдъхновявали и насърчавали, като кумир, чийто пример за подражание приемам като висш дар, е Жерар Пуле.

В програмата, представена в София, Марио Хосен изпълни някои от Капризите на Паганини, които великият цигулар е писал като предизвикателство към самия себе си. Очевидно за такава трудна програма се изисква голям професионализъм, отдаденост и хъс - все качества, които Хосен притежава и продължава да развива и до днес.

От малък обичам Капризите на Паганини, - разказа цигуларят, - и по времето, когато ги свирех като ученик, слушах много рок-музика. Може би симбиозата между рок-музиката и виртуозната музика на 19-ти век е факт, при който когато човек изпълнява тази музика, усеща и от тази експресия, която Паганини е търсел, тази връзка с природните феномени - звуци, багри, нюанси, тонове - с които той е експеримен-

тирал, се е родило предизвикателството: Мога ли всичко това да го изразя с любимия си инструмент? Това винаги ме е впечатлявало и предизвиквало. То е впечатлявало и предизвиквало големи композитори-виртуози, дори големите рок-музиканти на 20-ти век. Така че личността на Паганини, неговата аура е омагьосвала всички, по един или друг начин. Затова ние се опитваме чрез програмата „Духът на Паганини“ наистина да съживим духа на този гениален музикант. Ние възстановяваме „едно към едно“ неговата оригинална програма с арии, увертюри, части от цигулковите му концерти, както той ги е правил и със солови изпълнения на капризите. Между другото „Каприз“ означава произведение, изпълнено с емоционално съдържание.

Марио Хосен свири на цигулка, която е на повече от 280 години и никога не й е изневерявал. Тази цигулка е част от мен, признава Маестро, и една такава стара дама, която е преживяла толкова много в живота си, не заслужава по никакъв начин повърхностно или пренебрежително отношение. Между инструмент и инструменталист има една особена връзка, която не може да се обясни с думи. Музикантите приемат инструментите си като живи създания, създания с душа и характер, имат свой дъх и своя вибрация, което се дължи първо на магията на лютиера, изработил инструмента, и после на многото цигулари - част от тях много интересни личности - свирили на този инструмент, които са влели част от живота си, от духа си в този инструмент, така че освен огромен респект и любов, мога да кажа, че цигулката е една вярна партньорка, а това естествено изисква вярност и от моя страна.

Марио Хосен сподели и огромната си гордост, че преподава на чудесни студенти - великолепни млади хора, отдадени на изкуството. Това го мотивира и му дава допълнителни сили, освен пътуванията и изпълнителската и обществена дейност, да отделя внимание и на тях, защото те

са му много скъпи. Виждайки тяхната отдаденост на изкуството и любовта им към музиката, той е убеден, че мисията на музикалния педагог има смисъл. Защото у всеки от учениците си - в неговия дъх, в неговия звук, в начина, по който пресъздава музиката, Марио Хосен усеща малка част от себе си. Въпреки това, той се опитва по всякакъв начин да запази ярката

индивидуалност на всеки свой ученик и да не прави от него копие на самия себе си.

В края на разговора ни попитах Маестро Хосен дали за българските артисти има бъдеще. Отговорът му беше повече от оптимистичен. Заради многото таланти хора, отдадени на изкуството. *Имаме и публика, имаме и много ценители,*

имаме и много таланти и в бъдеще България ще заеме полагащото ѝ се европейско място като една държава с дълбоки културни традиции, зарази ме с убедеността си виртуозният българин.

Златна Костова

Марио Хосен е роден в Пловдив в семейство с музикални традиции. На осем години свири с Пловдивската филхармония. На 17 г. е студент във Виенската музикална академия. Учи при Михаел Фришеншлагер. Дипломира се с награда на австрийското министерство на културата за високи творчески постижения. Работи с известни цигулкови педагози и солисти - Евгения-Мария Попова, Руджеро Ричи, Жерар Пуле, Ифра Нийман. Голяма популярност му носят изпълненията на шестте концерта и 24-те капричи на Паганини и цигулковите сонати на Бетовен. Наричан е „Българският Паганини“. Той свири на цигулка G. V. Guadagnini от 1749 г., представена му от Австрийската национална банка. Цигуларят гастролира в САЩ, Австрия, Швейцария, Италия, Франция, Мексико, Испания, България, Китай, Латвия, Гърция и Япония. Марио Хосен води майсторски клас в Нов български университет в София.

Снимка: личен архив на Златна Костова

ЛЕДА, която чете приказки

Леда Аврамова

В Столичната библиотека на пл. „Славейков“ в София е шумно и празнично. Деца и майки във видимо приповдигнато настроение щъкат насам-натам и веселостта им се носи като облак по етажите и коридорите, без да успее да попие в пълните с книги стаи.

Денят е най-обикновена събота. Необикновен го прави заниманието, в което с много любов са се потопили малчуганите. Необикновен го прави и гласът на Леда, която тази събота чете приказки.

Намирам я, седнала сред група деца – почти се е сляла с тях с оранжевата си блузка и пъстрата си пола – няма и следа от официалното протоколно облекло и поведение, с които се

явява на работа! Така се е зачела, че не вижда „големите“, които влизат в стаята: периферното ѝ зрение регистрира само движещи се обекти на височина под 120 см, а ръцете ѝ автоматично се разперват да прегърнат новодошлите малчугани, високи не повече от гореспоменатите сантиметри!

Идеята за „детското“ четене е на Детския отдел на Столична библиотека. „Часът на приказката“ се провежда от години – не знам точно колко, но са много. В началото приказките били четени от студенти-актьори, срещу символично заплащане. По-късно, с промените в живота и хората, по съвсем обясними причини, за Библиотеката станало невъз-

можно да плаща на актьорите, пък и заплащането не било вече толкова символично. И... гласовете на „Часът на приказката“ замлъкнали. За това обаче узнала една прекрасна жена – самата тя автор на приказки и майка – детската писателка Юлия Спиридонова – Юлка. Именно тя разказала за възникналата ситуация и призовала за спасението на приказния час в интернетфорума на майките БГ-мама: да се съберат четящи доброволци и традицията да се продължи.

Така и Леда попаднала в редиците на доброволките, които радват децата всяка събота.

Организационно, основно Юлка движи нещата. Тя прави „графика“ на „приказните“ доброволци. Самите те се идентифицират чрез форума в специална за целта тема или чрез лични контакти. Идеята се предава, както се казва, „от уста на уста“. Всеки желаещ може да се обади на Юлка и тя да го включи в графика. Между другото, доброволци са не само майки с деца, както би се предположило. Има и татковци. Които впрочем се справят нелошо.

Всеки чете каквото пожелае и каквото може, - разказа ми Леда. - Когато аз четях, се бях подготвила предварително с различни „програми“ – с идеята да избира, съобразявайки се с възрастта на аудиторията, а и с

Снимка: Ивелина Чолакова

настроението си. Когато човек не е професионалист, е особено важно да има вдъхновение. Така че всеки преценява за себе си какво иска да прочете.

Към Библиотеката Леда тръгва винаги със слънчево чувство, с онова тананикане в сърцето, с което се отива на детско тържество. Децата са на различна възраст всеки път. От година и половина-две до разни "ветерани" като сина на Леда. Вниманието на едно дете се задържа трудно, особено когато е съвсем мъничко. На децата всичко бързо им омръзва – а и всеки глас би могъл да звучи монотонно, като слушаш само него цял час. Така че Леда съчетава четенето с рисуване, разглеждане на картинките на книжките, та дори "театър" с пластмасови фигурки-животни – героите от приказките. Както вече казахме, не е задължително да си непременно майка, за да ходиш

да четеш приказки. Може да си татко, баба – или просто човек, който чете "изразително" и има в душата си място за един час доброта, – убедена е Леда.

Странно е да усещаш детските погледи върху себе си, признава ми Леда, затова ѝ е трудно да отговори как точно се чувства докато чете. Може би защото не мисли много-много за себе си, докато чете. – Толкова са им пълни със светлина очите, че единствената ти мисъл е да ги усмигнеш тези очи, та повече и повече да сияят, – обобщава тя.

Не се изживява като актриса, а по-скоро се засилва майчинското ѝ чувство и се усеща като майка на всички присъстващи деца. За да станеш доброволец и да четеш на децата няма никакви специални изисквания – могат и трябва да четат хора, които обичат и книгите, и децата. Топлият глас и изразително-

то лице много помагат. Но празник категорично се случва всеки път – ако вярваме, че съприкосновението, дори на едно дете с книгите, вече е повод за радост.

Питам Леда каква е основната цел на тази будителска дейност, а тя ми отговаря просто и обичливо: – Най-важното – основната цел, така да се каже – е да видят малките човечета Библиотеката, да се срещнат с нея, да я усетят, да я преживеят. И от контакта с книгите да им стане цветно в душите и вълшебно – да искат да четат, още и още приказки да чуят, да се размечаят... Така само се става истински голя-я-я-ям човек, според мен.

Златна Костова

Прага – сърцето на народите 2017

Ансамбълът от с. Тополи

От 25 до 28 май в чешката столица се проведе традиционният международен фестивал „Прага – сърцето на народите.“ Организаторите на фестивала – Асоциация Лимбора и Асоциация Етника успяват всяка година да намерят общото и обединяващото между различните народи и държави чрез езика на музиката и танца.

В тазгодишното 19-то издание взеха участие 31 ансамбъла от 18 държави между които България, Сърбия, Румъния, Полша, Словакия, Украйна, Русия, Холандия, Германия, Ирландия и др. Посланието на фестивала беше: от сърце към сърце с музика,

танци и песни.

От България тази година гостува Ансамбъл за автентичен фолклор при читалище „Св. Св. Кирил и Методий-1927“ от с. Тополи, Варненска област. Той представя автентични български обичаи като „Сватба“, „Гергьовден“, „Лазаровден“, „Коледуване“ и др. Репертоарът на ансамбъла включва предимно автентични песни – тракийски и ченгенски. По време на фестивала на централните градски площади в Прага се редуваха балкански ритми и мелодии с русински песни, виртуозни цигулкови изпълнения, африкански ритми, словашки песни и танци. Звуча също арабски, вьетнамски, монголски, еврейски, ромски и египетски фолклор. Ансамблите, танцовите състави и индивидуалните изпълнители се представиха в станалите вече традиционни програми на „Вацлавския площад“, на Староградския площад, в църквата „Св. Салватор“. Съпътстващата програма включваше изложбата „Къде е домът ми?“, експонирана в Дома на националните общности, както и творчески работилници, демонстрация на традиционни занаяти, танцови школи.

Тържествен финал на фестивала и тази година беше концертът в Теа-

търа на Винохради. Гала програмата започна с огромно туптящо сърце, представено от участниците във фестивала, които с ритмична стъпка, „изобразяваха“ пулса му. В един миг сърцето се разтвори и по средата на сцената се откри българска девойка в красива носия и завладя препълнената зала с песента си. Това бе Петя Панева – ученичка в Националното училище по изкуствата „Добри Христов“ в град Варна. Обичаят „Сватба“ от репертоара на Ансамбъла за автентичен фолклор при читалище „Св. св. Кирил и Методий-1927“ от с. Тополи, Варненска област неслучайно бе избран да внуши основното послание на фестивала – от сърце към сърце с музика, танци и песни. Сватбеният обряд представиха студентите Виктория Вълчева и Младен Георгиев. Техните красиви фолклорни носии очароваха зрителите и по време на ревиюто на фестивала. Ансамбълът от с. Тополи с художествен ръководител Величка Иванова включваше 37 изпълнители от различни поколения – певци, инструменталисти и танцьори, които достойно представиха автентичния български фолклор по време на фестивала „Прага – сърцето на народите.“ (М.З, П.П.)

Концерт по случай 24 май в Българското посолство в Прага

Виктория Даскалова

Празникът на буквите отново събра на 24. май творци от всички области на културата и знанието в сградата на българското посолство в Прага. Тържествената вечер премина под знака на музиката и словото. Българският посланик обяви наградата на Министерството на културата за изключителни постижения в областта на българистиката – златен медал с печат на цар Симеон, която се присъжда на доц. д-р Петя Бърка-

лова от Пловдивския университет „П. Хилендарски“. Връчени бяха и грамоти по повод номинации за „жени на годината“ на д-р Елена Крейчова от Масариковия университет и на г-жа Мария Мотейлова.

Към университетското битие на словото и знанието ни приближи обявяването на резултатите от конкурса „България в дланта ми“, организиран по инициатива на българския лектор в Карловия университет. Комисията от преподаватели и преводачи определи първо място за превод на разказ от Здравка Евтимова за Яна Георгиева от Карловия университет, второ място за Каролина Юракова – също от Карловия университет. В редиците на майсторите на словото бяха поставени и двама ученици – Георги Стоянов от БСУ „П. Берон“ от Прага и Димона Благова от СУ „Хр. Ботев“ от Братислава – в раздела за есе.

Вечерта завърши с концерт на възпитаници от Националното учили-

Ана-Мария Спатарис

ще по изкуствата „Проф. Веселин Стоянов“ - Русе, с директор Мария Дуканова. Прозвучаха творби от българската и световната класика в изпълнение на Николай Димитров (пиано), Димитър Димитров (флейта), Виктория Даскалова (цигулка), Ана-Мария Спатарис (сопран) в съпровод на Мая Тодорова.

Таня Янкова

Снимки: Мария Захариева

„Художниците, пътят, посоката...“ в БКИ

Откриване на изложбата в БКИ

На 11 май 2017 година, денят на св. св. Кирил и Методий, в Българския културен институт в Прага официално беше открита изложбата „Художниците, пътят, посоката...“. Тя е посветена на празника на славянската писменост и българската просвета и култура - 24 май. Изложбата е организирана от Министерството на културата на Република България, Посолството на

Република България в Чехия и Българският културен институт в Прага. Експозицията беше открита от посланика на Република България в Чехия Н. Пр. Лъчезар Петков, от Галина Тодорова - директор на БКИ в Прага, и от куратора на изложбата – Мариана Каракостова, която сподели: „Картините от изложбата са създадени през последната година от утвърдени художници и се надявам в тях да усетите пулса и силата на съвременната българска живопис, която е на световно ниво. Без преувеличение бих изтъкнала, че тази експозиция би намерила достойно място във всяка една престижна галерия по света“.

Изложбата „Художниците, пътят, посоката...“ представя 11 съвременни художници - акад. Светлин Русев, проф. Станислав Памукчиев, проф. Вихрони Попнеделев, Свилен Блажев, Милко Божков, Иван Стратиев, Николай Янакиев, Захари Каменов, Димитър Петров, Ралица Стоицева и Мария Райчева.

„В стилово-пластическо отноше-

ние водещо начало в българската живопис – и в миналото, и днес, е авторската индивидуалност, богатството и разнообразието на художествената стилистика, уважението на националната традиция, съчетани с уроците на съвременното модерно изкуство. Затова не е случайно, че в нашето камерно представяне срещата на фигуративното начало, класическата простота и синтез са заедно с формулите на абстрактното изкуство и съвременната пластическа символика“ - описва експозицията акад. Светлин Русев – един от идейните инициатори на проекта. Експозицията включва 22 голямоформатни живописни платна на изброените съвременни художници, знакови за българското пластично изкуство.

Събитието събра български и чешки художници, галеристи, естети, почитатели на изобразителното изкуство.

Раиса Андонова-Щурм

Снимка: архив на БКИ

Български учен с европейски светоглед

155 години от рождението на проф. Иван Д. Шишманов (1862–1928)

Портрет на Иван Шишманов от Иван Мърквичка

„За първи път на един международен конгрес се чу българска реч! Днес българският език е официално равнопоставен в Европейския съюз.“ Не, това не е изказване на български евродепутат от Европейския парламент. Това са думи на проф. Иван Шишманов, които той записва в личния си дневник преди 90 години при учредяването на Паневропейския съюз през есента на 1926 г., където произнася реч на български, френски и немски език. Българският литератор, фолклорист, университетски преподавател и просветен министър Иван Шишманов е един от първите български политици, които „прегръщат“ идеята за създаване на Обединена Европа още през 20-те години на миналия век.

Иван Шишманов се ражда на 22 юни 1862 г. в дунавския град Свищов, чийто възрожденски дух несъмнено оказва влияние върху неговото понататъшно духовно и интелектуално израстване. Някои изследователи изказват предположение, че неговата фамилия е потомък на последната българска царска династия Шишмановци. Едва 14-годишен, Иван загубва баща си, но точно тогава съдбата го „запознава“ с унгарския

етнограф Феликс Каниц, който през 70-те години на 19 век пътува из балканските провинции на Османската империя. Унгарският пътешественик вижда в свищовското момче интелектуален потенциал и по негова препоръка младежът заминава да учи във Виена със стипендия на тамошното българско благотворително дружество „Напредък“ при условие, че след това ще работи като учител. В австрийската столица Иван Шишманов завършва най-напред т. нар. „Бюргер Шуле“, а през 1882 г. и престижното Педагогическо училище.

След завръщането си в новоосвободената си родина, Иван Шишманов работи като учител в родния си град, но съвсем скоро жаждата за наука го кара отново да отправи поглед към чужбина. През 1883 г. той попада в списъка със стипендианти на Министерството на народното просвещение, но българското дружество „Напредък“, което го издържа във Виена при условие, че след това ще стане учител, се намесва и стипендията му е спряна. Иван Шишманов идва в София и започва работа в просветното министерство, но още на следващата година (1884) отново си издейства стипенция и заминава за Йена да учи филология и философия. През 1885 г. той се премества в Женева, заради интереса си към сравнителното литературознание и желанието си да усвои френски език. Престоят му в красивия швейцарски град (1885–1886) се оказва важен за по-нататъшния житейски път на Шишманов в професионален и личен план. В Женева той се запознава с представители на руската и украинската емигрантска интелегенция, сред които публициста и професора Михайло Драгоманов. Украинският професор не само му дава на разположение богатата си библиотека, но и отваря широко вратите на своя дом, където младият Шишманов се запознава с неговата дъщеря и своята бъдеща съпруга Лидия Драгоманова. Макар и далеч от родината и отда-

ден изцяло на научни занимания, Иван Шишманов не остава безучастен към борбата на своите сънародници да осъществят българското национално обединение. При вестта за Съединението на Княжество България с Източна Румелия през 1885 г. той написва текста на апела на българските студенти в Женева, отпечатан в пресата, с който европейските народи се призовават да подкрепят справедливата кауза на българския народ. Непосредствено след започналата сръбско-българска война Иван Шишманов, наред със стотици други български студенти в чужбина, се записва в Студентския доброволен легион.

Следващата „интелектуална спирка“ на Иван Шишманов е град Лайпциг, където в продължение на три години (1886–1888) той слуша лекции по философия, езикознание, културна история на древните източноевропейски народи при световноизвестните професори Вилхелм Вунд, Аугуст Лескин, Карл Вилхелм Лудвиг и др. Там Иван Шишманов подготвя и защитава (1888) своя докторат по философия при проф. В. Вунд. След завръщането си в България, младият български учен постъпва на работа в Министерството на просветата по настояване на тогавашния министър Георги Живков. Назначен е за началник на Отдел средно образование (1888–1891) и главен инспектор (1891–1894).

Иван Шишманов става един от създателите на Висшето училище в София (бъдещия Софийски университет), изработвайки т. нар. „Временни правила за уреждане на Висшия педагогически курс“. Той съчетава успешно своята работа в Министерството с това на университетски преподавател – назначен е за извънреден (1888–1889, 1892–1894), а по-късно и за редовен (1894–1903) преподавател във Висшето училище, оглавявайки Катедрата по сравнителна литературна история. През следващите 30 години (с малки прекъсвания) Иван Шишманов преподава на българските студенти всеобща

културна и сравнителна литературна история. С голямо усърдие той не само разработва, но и обогатява своя курс лекции с материали от български и чуждестранни библиотеки.

Наред с това Иван Шишманов оставя изключително богато научно наследство в областта на литературата, историята, фолклора и етнографията: „Паисий и неговата епоха“, „Западно-европейското и Българското възрождане“, „Васил Априлов“, „Неофит Рилски“, „Раковски като политик“, „Значение и заслуга на братя Миладинови“ и др. Младият университетски преподавател става основател и редактор на „Сборник за народни умотворения, наука и книжнина“ (1889 – 1902) и редактор на сп.

„Български преглед“. Не е чудно, че работата му е свързана с много командировки – в Русия, Виена, Загреб, Белград, Букурещ. По време на една от тях той се запознава с именития хърватски епископ и меценат Йосиф Щросмайер, познат на българската общественост с финансовата помощ, която дава на братя Миладинови през 60-те години на XIX век да издадат своите български народни песни от Македония. За Иван Шишманов тази среща има специално значение – той вижда за пръв път портрета на „този велик мъж“ в сп. „Летоструй“ още като ученик в родния си град, който се запечатва в съзнанието му. „Сбъдна се една отколешна мечта“, признава младият университетски преподавател, посещавайки на тази незабравима среща обширен пътепис.

Освен на научни занимания, Иван Шишманов се посвещава и на реформиране на българското средно образование и културния живот, изхождайки от опита си, натрупан в Западна Европа. Според него основна предпоставка за политическа независимост, материално благополучие и самочувствие на българския народ е неговото всестранно просвещение посредством училището, културата и науката. Воден от убеждението си, че науката не е лукс, а необходимост за един народ, той се заема с реализирането на своите идеи непосредствено след като става министър на народното просвещение през 1903

Иван Шишманов със съпругата си Лидия

г. „Аз приех да стана министър, за да изпълня един свещен дълг... Самият мотив и никой друг не би ме накарал да напусна професорската си катедра. Сега се касаеше да остана преди всичко верен на своите принципи за демократичност, толерантност, честност. Планът ми за работа беше готов,“ отбелязва в дневника си бъдещият министър на просвещаването. След като поема просветното министерство, Иван Шишманов се заема да реализира на дело своите планове за реформи в областта на средното и висшето образование. Една от първостепенните задачи за него е подобряването на материалната база на всички училища в България, оборудвайки ги с модерни помещения, учебни помагала, привличайки на работа най-компетентните и най-добре подготвените педагози. Същевременно новият просветен министър си дава сметка, че българският учител трябва да играе не само просветителска, но и обществена роля. Затова той се бори както в Народното събрание, така и в Министерския съвет за повишаване на учителските заплати. Вместо разбиране и подкрепа, Иван Шишманов се натъква на упоритата съпротива на тогавашния премиер Димитър Петков, който не се поколебава да му заяви цинично: „Училищата и цяла година да стоят закрити, от това България няма да пропадне“. Идеите на просветния министър

си спечелват и нападките на някои български вестници. „Шишманов мисли да представи себе си за един нов чутовен месия в областта на народната просвета“, тръби в-к „Мир“ (1903). Вестникът го нарича „дворцова мишка“, обвинява го, че в неговите законопроекти и програми за средните училища няма нищо оригинално, а били заимствани от бившия просветен министър Георги Живков.

Въпреки тези нападки, Иван Шишманов успява да реализира част от своите начинания – изравняване статута на девическите училища с мъжките гимназии, допускане на жени да следват в Университета, безплатни трапезарии, облекло и учебници за бедни ученици, основаването на Института за слепи и глухонеме деца, създаване на учителско-лекарски институт за санитарен контрол на училищата. Той е главният инициатор за създаване на Образцовата мъжка гимназия в София, в която за преподаватели са привлечени Боян Пенев, Добри Христов, Ст. Л. Костов, Михаил Арnaudов. Иван Шишманов влага немалко усилия и енергия в областта на културата, науката и висшето образование, амбициран е да издигне нивото на Софийския университет и да го превърне в автономно и авторитетно висше учебно заведение. Той е сред създателите на Археологическото дружество, Държавния музей, Музикалното училище (бъдещата Музикална академия), Рисувалното училище (бъдещата Художествена академия), Народния театър. Наред с това, просветният министър е един от първите, който отпуска държавна помощ на млади учени, учители, писатели (П. К. Яворов, Ел. Пелин, К. Христов и др.) да специализират в чужбина и да се докоснат до културата на другите народи. Богатата кореспонденция между Иван Шишманов и представители на тогавашната българска интелигенция (П. К. Яворов, Ст. Л. Костов, Т. Влайков, Й. Йовков и др.) свидетелства за това. Известно е дългогодишното приятелство между Иван Шишманов и Иван Вазов и стотиците писма, разменени между двамата в продължение на няколко десетилетия.

Проф. Иван Шишманов с български художници и културни дейци

Народният поет непрекъснато търси мнението на българския литературовед за свои творби, а в началото на XX век не се поколебава да го защити от злостните нападки по негов адрес, появили се на страниците на в-к „Мир“.

Иван Шишманов напуска министерския пост в самото начало на 1907 г. Поводът е освиркването на княз Фердинанд от студентите при откриването на Народния театър. Професорът е покрусен от безскрупулното поведение на правителството начело с Д. Петков спрямо студентите и преподавателите на Университета. Иван Шишманов се разграничава от политиката на правителството – той отказва да одобри решението за закриване на Университета и си подава оставката от министерството. След края на Първата световна война Иван Шишманов е за кратко български посланик в Украйна (1918-1919), след което отново се връща като преподавател в Университета. През 1923 г. Философският факултет на Университета го кани да чете лекции за славянския свят като гост-професор. Иван Шишманов без колебание приема предложението, защото, по думите му, „лекциите му щяха да служат [...] за насаждане на разбирателство, а заедно с това на уважение и любов на мястото на недоверието, което цари между германци и славяни...“ („Златорог“, 1926). Във Фрайбург Иван Шишманов се

Снимки: архив

запознава с публикацията на австрийския граф Рихард Николаус-Куденхоф-Калерги „Паневропа – едно предложение“, в която се издига идеята за тясно сближение и обединение на европейските народи в общ съюз. Тази публикация превръща университетския професор в ревностен привърженик на европейската идея. Той участва в учредяването на Паневропейския съюз през октомври 1926 г. във Виена, включен е в Президиума на Конгреса и изнася доклад на пленарното заседание на български, френски и немски език. През пролетта на следващата година в София се провежда учредително

събрание на Българската секция на Паневропейския съюз, чийто председател става Иван Шишманов. Организацията си поставя като основна цел да разпространява сред българското общество идеите на Паневропейския съюз за политическо, икономическо и културно сътрудничество на всички европейски народи. Почти по същото време е учреден и българският филиал на ПЕН-клубовете (международна асоциация на писателите и публицистите). През 1928 г., по време на участието си в конгреса на ПЕН-клубовете в Осло, Иван Шишманов най-неочаквано напуска този свят завинаги. Покрусата в България е огромна. „Той бе истински човек; независимо от добрия си и благ характер, той имаше голям оптимизъм и силна вяра в доброто, както и в добрите бъднини на българския народ“, са прощалните думи на в-к „Мир“. Личността на големия български учен беше извадена от забравата преди 10 години във Фрайбург, където по инициатива на ръководството на университета и на неговата изследователка доц. д-р Румяна Конева беше поставена паметна плоча с неговото име на сградата на Славянския факултет.

Д-р Красимира Мархалева

/ по материали от Славянската библиотека в Прага и НБКМ в София /

Проф. Иван Шишманов с цар Борис III и принц Кирил

Накратко

Софтуерът за 3D визуализации V-Ray на водещата българска Chaos Group е един от 18-те носители на „Оскар“ за технологични постижения в киното за 2017 г. За приноса на V-Ray за навлизането и усъвършенстването на 3D визуализациите в киното е отличен съзателят на софтуера Владимир Койлазов заедно със съдружника си Петър Митев.

Над 35 хиляди зрители наблюдаваха благотворителния мач между отборите на Димитър Бербатов и Луиш Фиго на Националния стадион „Васил Левски“ на 14 юни, който завърши при резултат 3:3. Приходите от мача са предназначени за фондация „Димитър Бербатов“, основана през април 2008 г. Основната мисия на Фондацията е подпомагане развитието на младите хора на изкуството, науката и културата в България. Димитър Бербатов и Луиш Фиго получиха от президента Румен Радев почетния знак на президента на Република България за изключителен принос в световния спорт и за подпомагането на развитието на младите хора в сферата на образованието, спорта и социалните дейности.

Годишната награда „Аскеер 2017“ за съвременна българска драматургия получи режисьорът, драматургът и актьорът Николай Гундеров за текста на комедията „Пробен срок“ (Театър 199 „Валентин Стойчев“). Николай Гундеров заяви пред БНТ: „... пиесата „Пробен срок“ аз мислено посветих на всички хора, които се намират в ъгъла на живота. Обикновено в ъглите има много пепел, прах и боклук. Но в моята пиеса е малко по-различно. Затова бих искал да кажа на всички, които държат в ръцете си метли или пък прахосмукачки: Поглеждайте понякога в кошчетата, поглеждайте в кошчетата, защото там, освен боклук, може да намерите остатъци от човешчина или пък парчета от вашата душа!...“ Статуетката за режисура получи Диана Добрева за постановката „Вълци“ в Драматичен театър „Н.О. Масалитинов“ - Пловдив.

На 16 юни 2017 г. се проведе тържествата по случай 80-годишнината на Симеон Сакскобургготски. Във връзка с юбилея патриарх Неофит и митрополитите от Светия синод отслужват благодарствен молебен в катедралния храм „Св. Александър Невски“. Вечерта над 400 гости, включително бивши кралски особи от Испания, Румъния, Албания, Черна гора, президентът, министри, бивши държавни глави и премиери, партийни лидери, поздравиха рожденика пред входа на Двореца „Врана“.

Логото за българското председателство на Съвета на ЕС през 2018 г. е дело на Тодор Ангелиев. То съдържа три български символа – кирилицата, шевицата и българския флаг. Неговият автор е събрал 76 от 90 възможни точки. 180 творци са изпратили проектите си за председателството. Тодор Ангелиев обясни, че е искал да покаже равнопоставеността на кирилицата спрямо латиницата. „Мотивира ме това, че исках да направя хубаво лого, което да е графично добре поднесено и да дава лице на България.“

Модният дизайнер Пол Василев бе обявен за млад австралиеца на 2017 г., предадоха медите в Австралия. Василев произхожда от българо-италианско семейство. Престижната ежегодна награда се връчва на видни австралийци, станали модели за подражание. Подборът е сред кандидатури, предложени от всичките 32 щата и територии на Австралия.

България получи общо 58 медала – 1 голям златен, 23 златни, 34 сребърни от 24-тото издание на „Световното по вино“ – Concours Mondial de Bruxelles. 38 от медалите са за червено вино, 13 за бяло и 7 за розе, а 3 награди са за органично и био вино. България се нарежда на 7-о място по брой на спечелени медали след Испания, Франция, Италия, Португалия, Чили и Китай. Във Валядолид се състезават 9080 вина от 50 държави.

Проверки на българските власти потвърждават, че хранителни стоки, произведени от европейски компании, се предлагат в България с различен състав и качество спрямо тези в Западна Европа. Подобни разминавания на показателите бяха вече установени в Чехия, Словакия, Унгария и Хърватска.

Безплатен джубок за поезия е монтиран в градинката пред Народния театър „Иван Вазов“ в София. С откриването му през май започна „Нощта на литературата 2017“. Автоматът за поезия, наречен „поезиомат“, „рецитира“ стихове на европейски поети. Той е конструиран в Чехия от Итка Томсва и Витек Йежек по идея на Ондржей Кобза. Техническата реализация е дело на Вацлав Черни. Първият поезиомат е монтиран в Прага на „Площада на Републиката“. Автомати за поезия са монтирани и в Киев, Лондон, Москва, Венеция и Ню Йорк.

Снимки: архив

Страховитите тропици

Първо, позакъсняло писмо от Куба

Стефан Кисъв в Куба

Най-напред би трябвало да се извиня. Забавих се доста, трябваше да напиша този мой репортаж от Куба много по-рано, а не близо два месеца след кацането си на кубинска земя; слава богу, че не съм репортер на заплата към някой ежедневник. Така или иначе, се забавих и за това си имам основателни причини – и всъщност може би затова е и моят репортаж – за причините, които ме накараха да се позабавя с материала си от Хавана.

Разбира се, първата беше в про-словутата часова разлика, нещо ново и непознато за моя милост, ненапускала никога през живота си очертанията на Стария континент. Започна се още с пристигането ми – пристигнах в съвсем приличното време – 20 часа – но измъченото ми, изтерзано за сън тяло крещеше отчаяно: "Легло!", тъй че часовниците не можеха да го убедят, че не е 3 след полунощ, заради седемте часа разлика във времето между България и Куба. Жена ми, която ме посрещна видимо бодро и много

щастлива, не споделяше това мое желание за сън и въпреки, че все пак няколко часа по-късно си легнахме, останах с впечатлението, че на нея все още никак не ѝ се спеше. Тази история приключи с неочакван край – в пет сутринта, все още в непрогледния мрак на 5-та Авенида, аз се събудих с твърдото убеждение, че съм спал достатъчно - а щом си погледнах чшовника с българското време, установих, че там е вече 12 часа на обяд – така, че имах пълните основания да не спя нито минута повече. Но за мой лош късмет, бях на място и във време, в което всички спяха, улиците бяха пусати и освен старите хавански брички отпреди 60 години наоколо не се мяркаше жива душа. Това продължи по същия начин през следващите дни. Събуждах се в 3, 4, 5 часа през нощта, а в същото време цял ден след това сякаш нещо не беше наред – още към 1, 2 следобяд започваше да ми се приспива зверски, прозявах се, очите ми се затваряха, унасях се и не бях способен да правя нищо смислено изискващо някакви сериозни усилия. И така - около 2-3 седмици, докато долу-горе най-после нещата се нормализираха и общо взето вече успявам да се вместиам в часовете за спане на кубинците.

Но да се върна на оня миг, в който излязох от самолета и ме лъхна за първи път кубинския въздух. Трябва да призная, че имам добро обоняние. Откакто спрях цигарите, подушвам отдалече всяка миризма и мога да се закълна, че миризмата, която усетих тук, беше ужасно различна от онова, на което мирише Европа. Да, там има, разбира се, известна разлика в миризмите на отделните градове и държави. София не мирише като Прага нито Цюрих; Лондон определено няма аромата на Берлин, нито Рим – на Венеция. Дори в рамките на една и съща държава има градове, които миришат различно от други – да вземем българските – Смолян или Копривщица са с аромат на гора, а Бургас - на море. Няма спор, в Европа, където бях живял, летял, пътувал, се носеха всякакви различ-

ни миризми. Но нито една от тях не беше, дори нямаше намек от вонята, блатния дъх на застояло, на гниещо, която усетих на излизане от самолета в Хавана. Дали това беше прословутата воня, описана от Маркес, така характерна за Карибите, или плод на собственото ми въображение, не зная, така или иначе, усещах я около час, после спрях да я усещам, организмът ми свикна с нея или просто тя беше изчезнала. Освен това във въздуха имаше необикновено тежка влага в резултат на която е истинска мъка да се диша. При това беше началото на април, пролет според тукашните представи за тоя сезон и все още предстояха летните, убийствени жеги на юни, юли и август. Тая горещина я усетих и в квартирата, където още щом влязох, ризата залепна за гърба ми, а по лицето ми потекоха струйки пот. Разбира се, затова си имаше климатици във всяка стая. Нещо неизбежно са и големите вентилатори, и мрежите за комари – без тях изнежен европейец като мен не би могъл да спи в задуха на влажната, изпълнена с комари и тайнствени, тропични звуци нощ. Но всичко това беше само началото на изненадите, които невеж българин като мен среща в първите дни на престоя си. Онова, което още повече ме стресна, бяха болестите.

Църква в Хавана

Оказа се, за мой ужас, че тук все пак върлуват, макар не често, разни местни болести като денга, жълта треска и т.н. Пренасял ги тигровият комар и трябвало да се внимава. Това ме съветваха всички познати с които говорих по този въпрос. Освен, че нямало ваксини срещу тях, нямало и лекарства – просто ако се разболееш от жълта треска, денга или нещо подобно те вкарват в някоя болница, покриват те с мрежа против комари и ти дават да пиеш много течности заради температурата. Сега вече за мен ухапването от комари придоби друг смисъл – и вероятността да бъда ухапан започна да се прокрадва като невидима заплаха и да изпълва част от въображението ми. Не цялото, разбира се, къде ти! Нали в него трябваше да остане място за още доста кубински проблеми, които трябваше да решавам? Като например това, че водата в чешмите не е годна за пиене и не е препоръчително дори да се мият чинии, плодове и най-вече зъбите с нея, защото често не била стерилизирана както трябва и в нея често имало бактерии и вируси. Да, в резултат на това било нещо обикновено тук да се преварява водата за готвене, пиене и миене на чинии и плодове.

Всичко това, признавам, доста ме изненада. Това беше неочаквано за мен нещо и аз се стреснах от мисълта, че няма да мога да си мия зъбите с чешмяна вода или да се напия от чешмата, както бях свикнал да правя в България.

Разбира се, хигиената трябвало да бъде на много по-високо ниво, отколкото в Европа – пак поради същите причини – защото от мръсните ръце можело лесно да се хванат какви ли не болести.

В резултат на това животът ми стана тревожен – като че не ми стигаха жегите и стресът от часовата разлика, комарите, водата, ами и ръцете! В резултат на това вдъхновението ме напусна, не можех изобщо един ред да напиша, бях толкова загрижен за оцеляването си, че се чувствах буквално като Робинзон Крузо на самотния остров. Мислех си, че е въпрос на дни да се разболея и може би да умра, защо изобщо да

Една от хаванските улици

започвам да пиша? Та надали изобщо щях да успея да завърша репортажа си, а дори да успея, нямаше никаква гаранция, че той няма да е посмъртният ми репортаж, а всички мои приятели в Чехия след като го прочетат, да си кажат: „Горкият Стефчо, защо му трябваше да ходи в Куба!“ и ме обземаше безкрайна тъга и отчаяние. Такива бяха моите първи дни и седмици.

Но оттогава се случиха много неща, минаха цели два месеца, през които се нагледах на хора, които не пият минерална или преварена вода и не си мият ръцете преди ядене и изобщо нямаха вид на болни. Въпреки това аз от все сърце ги съжалявах; мислех си, че след няколко часа сигурно горките те ще се озоват в някоя болница и повече едва ли ще излязат живи от нея. Освен това, колкото и да внимавах, един-два пъти за свой ужас забравих мерките за сигурност, ядох с мръсни ръце и дори веднъж безгрижно си измих зъбите с чешмяна вода!

Няколко дни след това очаквах да се разболея; усещах признаците в тялото си, а от време на време ми се струваше, че горя в истинска адска треска. Два-три пъти си измерих температурата, но слава богу, всичко се оказваше наред и аз решавах, че съм се сгорещявал заради жегите. Така и не се разболях, а и всъщност все още съм жив. Не успях да се опазя и от комарите – за тия два, мъчителни първи месеци тук бях ухапан доста

пъти от тия насекоми и след всяка пъпка си мислех, че съм вече готов за болницата. Така и не разбрах как стана, но някак ми се размина и пак оцелях. Всъщност трябва да призная, че все още нямам жълта треска. Освен това, тъй като всеки ден през тия месеци излизях из Хавана, аз с учудване забелязвах, че по улиците тук има доста живи хора, при това сред тях имаше и много старци, изглеждащи съвсем бодри и свежи, а понякога те дори пушеха дебели, кубински пури, пиеха отлежал ром от бутилките и прегръщаха небрежно двайсетгодишни красиви мулатки през кръста.

От всичко това заключих, че очевидно и тук можело да се живее доста дълго, при това и не съвсем зле, въпреки всички ония страшни приказки, които чух първите дни след пристигането си тук. Накрая дори случайно ми хрумна и да проверя в интернет каква е всъщност продължителността на живота в Куба – оказа се с десет години повече от тази в България, осемдесет и пет години или нещо подобно. А освен това имало и неприлично много столетници, и едно от нещата, с които Куба може да се похвали, че са на световно равнище, било именно невероятно развитото здравеопазване – тукашните лекари били страхотни и често отивали в най-различни страни по света, където овладявали всякакви смъртоносни епидемии и лекували дори най-нелечимите болести, и създавали разни нови ваксини.

Така че в резултат на всичко накрая аз се поуспокоих, а след това и вдъхновението полека-лека започна пак да ме посещава, както и чувството ми за хумор. И аз отново започнах да пиша. Дори понякога се забавлявам със страховете си от ония първи дни и нощи, но все пак, разбира се, не пропускам за всеки случай да почукам на дърво – да не ме чуе рогатият или както там го наричат оня специален, космат господин. И разбира се – сещате се, нали? – мия си редовно ръцете преди ядене. За всеки случай!

Стефан Кисъв

Снимки: личен архив на Стефан Кисъв

Абонамент

Интересува ли ви животът на българите в Чехия, България и в целия свят?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Kč. Почтенските услуги поема сдружение „Възраждане“.
Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението **1962160309/0800** или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane, Vocelova 3, 120 00 Praha 2.

Обадете ни се на GSM 777 196 322 или ни пишете на e-mail bulgari@atlas.cz

За контакти: o.s. Vazraždane Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2 Тел.: +420 777 196 322 bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Българи брой 2 /2017

Издател: Гражданско сдружение „Възраждане“, Voceľova 3, 120 00 Praha 2

Адрес на редакцията: Voceľova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор: Мария Захариева

Редакционен екип: д-р Красимира Мархолева, Васил Самоковлиев

Сътрудници: Снежана Таскова, Пламен Тотев, д-р Тая Янкова, Стефан Кисьов, Даниела Горчева, Таяна Борисова, Минка Атанасова, Борислав Гърдев, Богдан Дичев, Раиса Андонова-Щурм, Златна Костова, Румяна Кирилова

Дизайн: Станил Станчев

Година 16, брой 2/2017

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: Tiskárna Libertas, a.s.
Дадено за печат: 26. 6. 2017

Цена: 30 крони
Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопиран или друг начин, както и въвеждани в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 2/2017

Adresa redakce a tel. spojení:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XVI

Periodicitá: 6

Náklad: 600 výtisků

Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 2/2017

Den vydání: 29.6. 2017

Evidenční číslo: MK ČR 13282

Vydavatel: Vazraždane, Vocelova 3
120 00 Praha 2, IČO 26544229

„Българи“, списание за българите в Чехия

„Възраждане“ „Българи“ Абонамент Фото галерия Връзки

Списание „Българи“ 2015, брой 5-6

Разгледай списанието по рубрики - Съдържание:

- Българската общност**
  - Музикален празник в Рудолфинум
  - Срещи с Елена Радичева I Коледа в Неделното училище в Бърно
  - Коледа в училище „Възраждане“
  - VII-Вълшебна Коледа в училище
  - Адвентен концерт в зала „Мартину“
  - „Съединението прави силата“
  - Симон Симонов – един достоен българин
  - Ансамбъл „Пирин“
- Годишнини**
  - Връщането на Южна Добружа на България
  - Гвотли Късовианов
  - Забравеният подвиг на българските прависти
- Пътешествия и разходки**
  - Разходка в парка Прухонце
  - Музеят за история на изкуството във Виена
  - Киото – културната столица на Япония
  - Хирошима – градът-феникс
- Култура**
  - Асен Блатенки: Аз съм един щастлив човек!
  - Писмо до Юнеско от Прага
  - Стоянка Мутаfoва
  - Прозорещ към душата на художничката Мила Милчева
  - Български работи
  - Кристина Мирева – поезия
  - Фолклорът в във всеки българин
  - Чудеса без начало и без край
  - Софийският международен конкурс „Лирични гласове“
  - За един неочакван въпрос
  - Пловдив – европейска столица на културата 2019 г.
- Българо-чешки връзки**
  - Как се пише и превежда постмодерен роман

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“ www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

БСО „Д-р Петър Берон“

НАЧАЛО НОВИНИ ПРИЕМ ИСТОРИЯ ГАЛЕРИЯ ЗА УЧИЛИЩЕТО КОНТАКТИ ПОЛЕЗНИ ВРЪЗКИ

www.bgschool.eu

Снимки на стр.39 и стр.40: Здравка Славова

Честване на празника на светите равноапостоли Кирил и Методий

13 май 2017 г., Микулцице, Южна Моравия

Пред паметника на Кирил и Методий в Микулцице.

Венец от сдружение „Възраждане“

Съботно-неделно училище – Бърно

Съботно-неделно училище „Възраждане“

Голямо българско семейство в центъра на Прага

Прием на деца и ученици за новата 2017/2018 учебна година:

- детска градина и предучилищна група,
- начален етап,
- вокално-танцова група „Орфей“.

Контакти: bagari@atlas.cz, 777 196 322

Адрес: Дом на националните общности
„Воцелова“ 3, Прага 2

Спирка на метро и трамвай: I. P. Pavlova

